BÍXENAK ÍXAN BE TA ...

Antzesnotiñak.

Patxi
Pernando
Sabin
Braudi
Txomin
Ama
Alkatia
Sekretarijua
Salatarija
Gotzon
Aldezlia
Peru
Abadia
Bidaztija
Mórroya
Epaikarijaren Idaztarija
Baratarija
Don Fabio
Andoni
Karla_
4 eritai.
Gudarijak, gixonak eta emakumiak.

Lenengo ataleko antzesnotiñak.

Patxi
Peru
Bidartija
Sabin

Prauli
Txomin
Pernando
Don Pabio

+

I

Zaŕa ta zuŕa Patxi. Peru, ostera, gastia ta odol-berua; buru-ariña bere berbetiak darakuskunez. Bijok, baña, bata baño bestia zintzuaguak.

~ ~ ~ ~

Pat. Berogetaz urtietako aguriarentzat laregi dok au. Nire azur zaŕak..... irotuta jagozak egon be.

Per. Oinidiño..... dantzan be, egingo neuke ba, nik. Gose, arayuau ezpa'letz..... lau librako ogi bi arenbaten iruntzitko neukez.

Pat. Gaste buru-ariñok amaika astakeri esan eta egingo zeunkez. Bururik ezaren kontuak.

Per. Zaŕok beti zeresana. Gu, gastiok katu epelak garala uste al-dozu?

Pat. Zer berbeta-modu dok ori? Lotsagaldukotzia i, gixa-

jori ta buru-ariña.

Pe. Zerá, Patxi, laga ipuiñok. Ara.... (begiratuz) an andikaldian ostatua..... edaria emoten dau... Guazen, antxe aseko gara-ta.

Pat. Eztakijak ba.....

Pe. Zer? Eztaukozu dirurik ala..?

Pat. Eztxiñuat ori. Kanpotik etxura edaria jaukok... baña... Ik oraindiño eztakik munduko bari. Lagar oriska ederak barruan aria main oi-jok, seri ganera.

Pe. ¡¡Agure oneik...!! Beti zeozer zuk. Kanposantu-atarijan bizi zariala dirudi. Ene...., gaste bat dator'onuntz. Oraintxe ia zeozer egiten dogun.

Pat. I.... ba-litekek orekin, be, ondo konpontzia. Asko ibili, be, egingo, ez, baña bai amaika estorpezu egingo, be.

Pe. Zuk bai uste. Eztakit nik zueri zer gertetan jatzuen. Beti ardurazz ta kontuz.

Pat Bat irabazi, bi galdu. orixe izango dok ire bizi-modua.

II

Lenguak eta bidaztija.

Bid. Agur Jaunak.

Pat. ta Pe. Agur ta erdi. Ilunti on Jainkuak dagizula

3.

Bid. Lanian exanda-edo etxe-alderuntz?

Pat. Ez, atseden egiten, ibili biaria exan dogu ta zerbait arin zantuak nekatu.

Bid. Gastietan baño len.

Patxi. Orixe bai.

Bid. Eta zara ¿zer modu? Oraindiño zure zanak zail-zelak.

Pat. Alan.... olan. Zuek beste eztare baña..

Bid. Goseretik bai?

Pe. Gosia? Gosie zer dan neuk esango neuskizu.

Bid. (Patxi'ri) Zu....¿ nai ba'zenduke...?

Pat. Zer? Ardura barik esan esateuzu.

Bid. Nik ezetan lagundu al-ba-neuskizue?

Pe. ta Pat. Eskerik asko

Bid. Egarririk ba-dauskazue?

Pe. Bai... Gaurko egurtzi galdiak egarrija egitekua exan da Arto-orijak, be, lustaldu ta ere egin daur. Nire eztarrija kedarria baño legoragua dago

Pat. Oraintxe, be. sargori dago.

B. Zure ezpanetan ezta ezkotasunik agiri beintzat.

Pat. Erieta jaiskadaz.

B. Ori, oriutzatuago ba-da eretatzu bat. Neuk ekariko dautsut ura.

Pe. Eskerik asko.

B. Gero arte. (bua)

Pe. ta Pat. Agur.

III

Pe. Orrek bai izan da modu oneko gixona. Eskupekua emote-ko eztot agurtuko, oraiñdo. ¡Oleko gixonik!

Pat. Izketa edaña bai; baña....

Pe. "Eskerik askorik" eztabela merezi?

Pat. ¡A Peru! zara ta asko ikusija nok ni, gero.

Pe. Orduan......

Pat. Ez begiratu bakarik, arpegira. Auntxat ikusi juian gari-ja, baña ez esija. Jakona dok gixonen bijotzundua.

Pe. Ipurezko gixona iruidijan, ba. Alagalako bertetia ta gixin zinkuaren tayua artu dautsot.

Pat. Eztenik be, eztinuat. Nok jakin ona ala txarra dan?
Azaler... geyenok, onak gaitzak.

Pe. Zu lakorik..... zuk beintzat ori, be, badezpadakotzat eki dozu.

Pat. Ba-jatorK; agō ixilik.

IV

Bid. Ona emen. (botila-bete ur eskiñaz) Zapaŕ batzuk badaukaz. Garbija noz etoŕiko zain egon naz, baña alperik izan da. Edan zeinke.... (Bere kolkorako) Zeozeŕ lostuko ba'neu. Uuuu......, agure onek azeŕi zaŕa jirudik. Azeŕijui zara gañera.

Pe. Ziŕa, ba, edan dagigun; Jesus! (Edaten dau) Egundo onako urik edan dodanik eztot uste. Ura? Edan egizu zuk, be, Patxi. Autsi.

Pat (Edan ondoren) Ur edaŕa.

Bid. (Bere kolkorako) Ziŕija sartu al-ba-neustzue. Eskuetan jaukadaz. (Bijetz) Nekatuta zagoze, ezta? Anpandikaldian agiri dan ostatura guakez. Zeuek gura ba-dozue, juan egingo gara.

Pat. Anken gañian egoteko-aña, be, enok ni ta oraiñ areginō.

Pe. Ni, be, ba ...., ara juateko....

Bid. Len naituea ibilita zuek.

Pat. Agure buru-zuri onentzat lar ~~ixanda~~ ibili be, bai.

Bid. Gure etxera ba-zentoz, lastamaŕija bana izango zenduke

Pe. Patxi, zer egingo dogu?

Pat. Axetan, kanpuan igaroko dogu gaba. Gu baseritariok kanpuan lo-egiten ekanduta gagoz. Lastemarája biarik eztogu.

Bid. Oratiño, be.... (bere kolkorako) Zer esan? (Bijeri) Etxera nenguan eta bide batez pozik lagunduko neutsuan.

Pat. Eskerrik asko. Zuaz gure ardura barik.

Pe. Nora zuazala esan dozu?

Bid. Ori goiko ostatu batera (Bere kolkorako). Uritik urintxuago ba-gengoz, bilur barik daukozuezanok kenduko neuskijuez. (Bijeri) Baseri-etxia dirudi ta antxe lo-egingo dozu.

Pe. Guazen, Patxi; beste aretan ezagunik be, eztogu izango.

Bid. Akarekin juango gara. (Bere kolkorako) ¡Etori ba'zentoz!

Pat. (Bere kolkorako) Barriketa ta koipekeri larregi jarabilk onek. (Bidaztijari.) Eskerrik asko, gizona. Beste aretara juatekotan nenguan baña, ta araxe guaz.

Bid. Benetara? (Nasai-antxo)

Pat Adiskide bateren etxera.

Bid. Urren dago ostatu ori?

Pat. (Zer esango) Bai..... urin-xamar.

Bid. Zen nekatuta ta orain juateko gogua? Atoz neurekin eta geurian lo egingo dozu. Zer? guzurretan nabilela uste dozu?

Pat. Juatekuna (teaira) daukot-eta.

Bid. Nato-naiezkua?

Pat. Bai. Onezkero zain daukadaz.

Bid. Zirá, ba, nik ezin neikizu eragotzi. Bide-erdijan, ostatu ~~sit~~ barik (zuek bijoz bakarik emen istia... eztaritzut ondo.. baña....

Pes. Eskerrik asko ta ekatugu astuko.

Bid. Eskerrak niri ó zer dala-ta? (Bere kolkorako.) Laga egin biar dodaz azalutsherijok. (Bijeri) Pozik emongo neustsizue, ba, ostatua.

Pe. Ni neu etorri, be, egingo nintzateke. Orrenbesteko ustekunde edo konfiantzia merezi dozu. Patxi'k gura ba'leu, jian egingo ginateke zuenera.

Pat. Ue beti euria. Juatekuna (teaira(?)) daukodana ta juango nintzana esanda daukodazena eztakik? (Bere kolkorako) Uuum... gixon onek orrenbeste alegin egiteko.....

Bid. (Bere kolkorako) Agure au ebki-trakurizaña dok... errezkua aren arkan yok. (Bijeri) Etator orduan...

Pe. ¿Ez funtzezu. ¿ Patxi bakarrik itxiko dot, ba.?

Bid. Bestela, ni bakarrik nayuak.

Pat. Zuaz, bai; ni bakarrik ezin.....

Bid. Aiketaluren bat ezango dozu zuk.

Pat. ¡Aikikulua? ¡Aikikulua barik egija dinot.

Bid. (Bere burua zuritzatu naiez) Gizatasunaren bano ezpa-da be..

Pat. ¡Zer gizatasun eta zer giza-lege! Esandakuari eutsi, ez erri-zur. Enua iñora ni; ementxe geratuko naz.

Pe. Patxi, ekatz orren asko berotu. (Bidaztijaori). Olakoxia da ori.... zarra.... buru-gogortua.., on-ona bana giza-juoi, artoberua lakoxia.

Bid. (Bere kolkorako) Ona? Neu, be, ona nok. Zeozer danok

Luzeegi(?) dogu. Etxuazat alperrik egin orrenbeste koipekeri ta jardun. Orren bare ta astiro ibilita.....ezer barik juango-ete nok? Lenengotan aiztokada bana emon be'neutsoen...(amorratuta) ¡Madarikatua! Jentia dator. Gaur ~~ezin~~ ezin baintzat... bana... oraindino.... neuk garbituko yiazat.

VI

Didaria. Itxadon apurtxu bat, itxadon.

Pat. ¡Peru.!, itxadoteko jinuek.

J. ..

Pe. Bai, bai, oba izango dogu. (Bijoker bidastijari) Estekoren bat izango da. Itxadon dagijogun.

Bid. Zuaz bijok inpernura (Sututa) ¡Madarikatu arayak! Zuaz trapu-saltzale ganorabeko kelderok. Diabruak eruango al-zatu txakil, tentel demoniñok. (Iges egiten dau)

Pe. (Konkortuta) Zer dok ori?.. Akeri zar, otso malkur..!! Orixe bai ba-zala zral-utsa. (Diadarka) ¡¡Alperja, lotsagaldukoa, lapur demoniñua!! Nora ua? Ator, ona, ator. Neuk euzituko induket, neuk. ¡Arapatan ba-aitet, arapatu. Neuk birindu ko induket nere atzamar zakarokaz.

Pat. Amatuko-ete dok erelolituori? Ori ori ara-bete laburaguea ba-en.

Pe. Olakorik. (amorioz)

Pat. (Sabin-kumeagon) (Izume azeri) Len egin deutsazan zuritenijak estalteko (1) jaurti egijok oraim besia, jaurti. Justijo ta ederkeyak egijozak. Ago isilik beura-ariñoi; neuk jauitat orain berba egiteko estubidia.

Pe. Nok uste izateko baña olakorik?

Pat. Ak ez. Zarok zarak eta zurak gozak. Aduñona laia baño oba. Zuek gastiok mundua zer danik eztakizu.

Pe. Olako lotsagaldukorik, oraiño.

Pat. Ytuirazko gixona eraidijala inuan ba. "Ezegik ezer. gastia, enkun artian bestia." jinok esakunte zarak. Jeakijo ta sartu egijok atxamara ..... Dana dok[1] zuentzat ona'

VII

Jab. Aaxo, Patri, iluntkion Jaunkuak dagixula. Emen? Zelan abil.
(Alkar besarkatzen dabe)

Pe. ~~Gu ondo tajeu~~? = Zertarako Pe? Pe tontoana da ezer esaten ez pai'dio. nai taez esan beiw (irakur aurrera)

Pat. Jaunkua'ri ta euri eskerak ... apo-apuan bixirik. J etori expañinte..... Naste gustijetan diabrua buru esaten gück, i, ostera, ezer onik dan orotan lenen.

Pe. Guri egin yauskuen lakorik......

Pat. Bixija[1] ezer dauagu, beintzat.

Jab. Zer dinostazu, Patri.

Pat. Zorijonez etori az.

Jab. Eri-onduan zeren biluta zeuntzan, ba?

Pat. Osta-ostan eldu az.

Jab. Peru lako mutil moka albuan eta bilduta?

Pat. Peru?

Jab. Morosko galanta.

Pat. Buru-arinz gixajuau. Aingerutzat yaukan lapurá.

Aurito zoroka geritik atera ba'leu, be, ogija ebateko zala usteko giñan. Ai, Sabin. i bai ba-ara lagun ona.

Pe. Baña, aren ederkayak!...

Sab. Aderkidiak lar izan (otsegi) oi-doguz, lagunak urri. Gaur... bizi izateko... buru-arkaiñ ta begi-zorotz izan biar.

Pat. Amaika aldiz esan dautsot ori Peru'ri. Alperik baña.... astu-edo egiten yako. Arpegi ona danak yaukek, bijotza....

Pe. Lapur, arayo arek bai, beintzat.

Pat. Bizija zor dautsat, Sabin. Emendik aurera zeuria dok. Nire biarizetekotan ba'euke.... esan, bizija bera, be, eztaukat ukatuko.

Sab. Eta nik?

Pat. Zer ik?

Sab. Nire bizijaren zuk egindatuak egunda etxatoz astuko.

Pat. Egitezuna zuan a. (galdetu) ≠ merla: J. ura lapurra zanik bai – ?

Sab. Eta nik orain egin dodanaz ez ala?

Pat. Zirai (orekola) berandu tetai da-ta (eskererunta juan gura ba'leu leto) Guazen.

Sab. Nora? Zatoz geurera, eztaukogu urrin, be, ta.

Pat. Eskerrik asko. Juango nintzala esanda gaukodaz, Zain

Gexurrietan?

yaikadar onezkero. Bestela pozik nentorke.

Sab. Agur...

Pe. ta Pat. Alkarri egin dautsoguzan eskenijak bete-arte. (bijoaz

Sab. Bai. Agur. Ba'liteke, bai, zuen biara neuk ozatia. (bijo

VIII

Sabin bakarik.

Sab. (P. ta P. ikusten) ¡Patxi! len lekonia oraïn, be; baseritar jatorra, zintzua ta langilia. Bizija zor dautsala.... ta etxia, aberastasunak... bizija bera emoteko, be, gertu. (Bere burua emongo leuskida. Egin dautsodan mesediaren ordaingarri bizija, be, bai.) ¡Zorïk asko dautsot, ba, nik neuk, be! Ni ninkala-ta orek egin eta jasain izan dauzanak beste inok jasango-ete euzan? (Berak inori egindakuak astu ta inok berari egiñak buruan.) Nire jatorri lotsagarrija berak ostendu eban. Semetzat artu ninduan. Jentiak orixe uste izan dau. Nik, bai, bizija zor dautsodt. (Nire biarizatenik ba'leu, neure burua, be, emongo neustijot.) Ganera, bayetz esan dautsot. Emondako berbiari men, eutsi, ez eruzurr ta utsa. Petxi gixajo orek nire bizijaren egin dauzanak astu? Ez orixe. Nire laguntza gustijak baño geyago, be, merezi dauz.

(Eskumatik juaten da.)

Izan gara 19 urterako

IX

Praulí ta Izomin.

Praulí, bijotzbakua, lotsagaldukua, ezegatik eztautsa ardura; malmuzkeri ta gaiztakeria jasija. Diruaren edozer egingo leuke. Iruñdiko azeriheri ta diabrukerijak pernetan daur. Izketa zakaŕa, edena darijola diruidi. Izomin'ek Praulí'ren aginduak ziatz beteten daur. Baldaŕa ta ezjakiña; bijok, be, anayak dirudije, alkaren-antzekuak dira.

Pr. Pabio osabeak edaŕa egin yautsuk. ¡Izaturi zaŕ aŕayua platerua!

Izo. Zer dinok?

Pr. Ipurdiko edaŕa emon dauskula Pabio osabeak. Erkun egiti karta onen-bidez dinoskuna. Osabearena barik amaginaŕebearena dirudik. (astiro ta neker, ateraten dau sakeletik kartha; betosko iluna jarten dau.)

Iz. Orain, be, aginika ala?

P. Ja, ja, ja...., ¡aginika! Irotzolokerijak esan gura be-yozak, duala beste toki batera.

Iz. Zer ba?

Pr. (Irakurten dau) Erkun egite. "Agur lobeok: Zuen barri, be, jakin yuat. Inguru onetako azeri, lotsagalduko, lizun eta lapurik aundijenak zariala esan yaustek" Izo. (Demoni-

ño, demoniñua, orek dozak ixateko keunkerijak) Br. "amak ilteniean eguala esandakuei jaramonik egiten eztautsien lo-barik etxuat gura nik...."

Fx. Sermolari polité ¿e?

B. Eta orain jatorkuna (Darai) "Olako orentzat eztautsot ezer; eztot ~~nai~~ alperik dirurik galdu nai. "Lenagoko "testamentuan" zuentzat ixenlatuta neukazan eun eta irurogei mila laurle-kuak beste batzueri emon gura dautsedaz ta igandian dagi-ket (J.l.) "testamentu" barija. Agur dagitsu zuen osaba Patio".

Fx. Ori be bai?

Br. Bere etxera juan bagintzozak bai, an istilua....

Fx. Igandian ganera.....¡aselako osabea orixe!

Br. Iru egun yauzkoguz; ez adi estutu. Iru egunen-buruan gauza asko egin yaikeguz. "Testamentu baririk etxok egingo: geuk galerazoko yautsogu. Iri etxak ezer bururatzen?

Fx. Parka-eske gualtijozan.

B. ¡Katu epela beti i! Parka-eskatu? Ukondokua damoskunari betondoko-galanta ta; aurera! mutil. Keunkerijak, ziritxuak ez txomin. Jo ta ke, su ta gar, aurera. ¡Zer demontre!
An yatok gixon bat. Eskelua yirudik.... eropa zarak eta nea-sak jauzkozak beintzat.

Fx. (Begira) Eskeko koskorra. Raaa.... amorratuta oaiyagok. Lau

lauren egingo yuagu?

B. Ez olakorik. Auteratua yuagu. Don Pabio'ri samiz biurtzeko orize biar yuagu.

Fr. Don Pabio'ri?

B. Bai, geure osabeari. Igande-ordurko beste mundura bialduko yuagu....ta...eun eta iruroge mila laurlekuak geuretzat.

Fr. Geuretzat?

B. Bai "testamentu" zarian geuretzat dozak

Fr. Testamentu barija egenda etzagok ba? Bayek, be, entzun yuat.

B. Don Pabio'rena ez. Igandian egiteko

Fr. Baña.....

B. Bai; ik bota bat kete ardo nai. Ori jatorian orretzek eraizgo yok Don Pabio. Nai espa-yok, be, bai.

Fr. Dardar yagok. Ori dok asnas-otsa. Gulija iltzeko-aña ez-tok ori.

B. Neure gairi ori. Neuk eraik-eregingo yaitsat. Neuk sortuko jaitsat kemena. Bere burua maite dabenak naitxua adore yaukat.

Fr. Zer dinok?

B. Iri ezer, bez, Ez adi larritu: Adorerik espa-yaukok neuk emungo yaitsat. Gizan dok Don Pabio, ta eztok oraindino etxera juan. Nata-naiez emendik juango dok. Onezkero emen dok, laster izango dok edozelan, be. Orain baño auhera obarik etxuagu izango. Emen dok esketo ori,

ta eskutatu gadizan.- (eskeŕian eskutetan diŕa)

X

Lenguak eta Pernando.

(Pernando, alde guztijetara begira, estu ta laŕi. Bildurtija da; gizon zuŕkua ta bijok-zabala; 24 urte inguru. Ikararen-ikaraz ezin esanda)

Per. Jaunkua'ri eskeŕak inor be, eztot ikusi. Gau-iluna ta bakaŕ-bakaŕik Jaunkua'k dakijazan bidiak-ziaŕ.... ezta ~~ezeŕ~~ auxe ibilera edoŕa. Gixturen bat-edo enkun izan ba'neu.....ikaraz ilgo nintzkan. Bidericu txarenak igaro dodaz. (Abestu bedi) Inor aurreratuko ba'litzakit.... (ikubilak jaso ta aŕo-txamaŕ)

(Bruli ta Txomin sasi-artetik urten eta aurreratzen yakoz)

Br. ¡¡Ako kakalardua!!

Tx. ¿Zer gixontxu? Ja ikubilok.....

Per. Eeee.... e... e... ereeeer.... beez... etxe... txe... txe... ra.. nua

B. Ire modukuai laster liurtuko geuskijue samia ba. Bai aŕagua, ebagi be, azkar.

Per. Niiiiŕi eeez. Txaaaantxe... txe... txe... txetan zabiltz ¿eeezta? Oooiuei eeebaten ja... ja... jakue samia.. ala..... la... la...

Tx. Ostera be, abesten?

Per. Eeeez....

Br. ~~(...)~~ Txarrak odolik onek.

Per. Ooorodola niiik...?

B. Nor-edo-nok biziya kendu gura daúala ba-entzüzei egingo eukke?

Per. Ze...e...e...er..? Bera eeerail lenago.

Ix. Au berau be, guk uste genduan baño arori eeráguá dot.

Per. Baaaña ni....ni...nik eztot iiñor eceraitte...te...rik gura.

B. Ba'litekek, baña nor-edo-nor Zure bila ba'kebil....

Per. Ni....ni....nere....bila? Nire o...o...ondooren?

B. Zer ba? Otsuak arkaxi mini leyo. Eta au be, bestiok beste, arair ta este ~~[illegible]~~. Eta laster arapatuko auala uste yuat ganera.

Per. Ba...ba...ba...beyete?

B. Bai.

Per. A...ne...ne...nere Ja...ja...ja...jainkua....ni...nik...i..i-ñot e...e...erail....

B. Edo bestela berak eu. Edu oretako olua az? Etxok ezeren bildurik izan biar gizonak, ezta jatorkunari iges-egin edo ikerik emon be. Laster omen dok ore-bila dabilenaii.

Per. Laster?....la...laster...il e...e...egingo na...nabela?

A...ne...nere...Ja...jainkua....lagun za...za...zakidaz.

Ix. Autra sastakaya. (Pernando'k dar-dar eskuetan artzendau.

Per. Ze....ze....ze...tarako ba...baña?

Ix. ¡Onako kirtenik! Datorenari tripan sartzeko.
Per. ¡E....e...eiekon...honde!
Ix. Au sartzen ba-dautsok, etxok zeruen aundirik egingo.
Per. Zauritu....ba...ba...bakarrik ez...berez?
Ix. Odolustu mutil.
Per. O...o...ori erailko...dot...ba...baña...neu...be...erail-ko...ko...nabe.
B. Lenengo besakadiagaz jo ta bera. Bestela... "Neure Jesukristo Jauna" errezau eikee. Etxaugu emen bizirik ikusiko.
Per. (Bare-bare...dana...etsita, dinotsena egiteko gertu ba'legoke letz). Ez. Nik eztot iñor erailgo. Neu erail nagijela. Amentxe aurkituko nau. Ixto au iñori sartu nik? Ez, ez. Neuri sartu dagidala. Edu oretako gizonik ete-da?

Oldakitan au...

Ix. Edu orretetakuak? Txarraguak, be, bai, amaika munduan.
Per. Zuek bai uste.
B. Eztakik ik egunian zenbat gizon erailten dabezan.
P. Nik eztot, ba, iñor erailko.
B. Baña i ama etxak gogoratzen? I erail egin auela jakin dagijonian ~~samiñaren~~-saminagaz il egingo dok.
Per. (Bijotz-minez) Bai ta ertz gogoratu, be.
Ix. Gurasuak mate mateko Jaunkua'k berak agintzen yok.

Amaren bizijaren eure burua zaintzia bidezkoa, dok.

Per. (Adiपetuta) Bai, bai. Amarik ezpanentza... iñor erail baño neure burua galdu nayago nauke. Baña... ¡ama!... enabe erailko. Neuk birindutzo dot nire bila dabilanoi. ¡Jauna! Zure aginduaritik onentza ausi gura. Ausi egin ba-dot, parkatu.

P. Jaunkua'ren legetiko aginduak bakotzak bere burua ez zaintzekorik eztinozek.

Per. (Berebaitan) Iñor ez erailteko dinosta baruak. ¡Ama!... ama... eure irudijak... bayetz dinosta. Zuaren edozer dagiket. Zeuria ez-al-da, ba, nik neure zanetan daroan odola? (Ixilunea. Bijozkada luzia.) (Biewi) Baña.....

Ix. Emenche eskutatu adi, ta itxadon kezka barik. Beretu az, oraiñono, be.

Per. Bai.... erail egin nabela entzungo ba'leu ... nire amak....

Br. Ori onpon. Ori jatok. Guazen gu, Zuzmeri. (Eskerirantz duaz.)

XI

Don Fabio. Zuretarainoño batu-batu eginda. Lepuan eskupetea darua. Zarkotu ta begireune latz. Geldi-geldi sartu bedi.

Per. Ai... Zer egin? Bizirik itzi? Lotsagaldutua ta zakarra ei-dok arek esan daustenez. Etzakijat... ba...

Pab. Enok alperik ibili. Istaranik bez. Orain ... onezkero... kontixu... ukitik... etzera.

Per. Ni berikat enok eskuratuko, ba.

Pab. Ikusi ba-nagian, ikusi ¡azelako zapladia! Ikuzan jaitika aundirik egingo. (Pernando estuetatuta daguan aldetik)

Per. Nats-noiez. Ikusiko ba'ninduk, ikusi. Zakar galanta dok au. Baña ikusi nagiken baño len... neuk.... Parkatu egidazu ene Jaunkua. (Diadar egin ondoren sartu bekijo astakija Don Pabio'ri. Bat-batera jausten da au. Pernando apurka-apurka makurtzen da. Samako zapijak kentzen dautsoz. Don Pabio dana dezau. Urduri ta ikaraz, sutsu ta bizi asi bedi) ¿Nor da au? ¡Don Pabio! (Axtunaga) (Bizigosoki) ¡Madarikatua ni ta niri guzurra esan dausstenak! Don Pabio berbera.... Nire bila ebilan lapurra zalakotan..... Don Pabio. Gizaerailia ni... ¡Parkatu Jauna! ¡Nire guraso matiak! ¿Zer egingo orain? Iges... ¿nora? Nire barruari iges...? ¡¡Zer egin dodan entzun daggianian nire ama lastanak!!! Nik eztautkat errurik baña... niri zirija sartu dausstenak bai.... k. ez... urkamendija merezi dot... ¡ama! zeatzen egin dot..... (negarez dua ta barre-algadaka dator bestebijak.)

XII

B. Juan dok, oraino, be, olo-mike ori.... Aman guere osa-

bea.... kuku egenda yagok. Ebagijok eskumako estuturá.
(ebagiten dautso) Egitiz yauhak oraintxe testamentu barija..
esku onegaz (1) etxok uxenpetuko (beinkat!... Pralia dirudik...
"Bixar ilari lotsa gitxi." Zu ozela ikusita noh esan
guk egon dautsogunik?

Tx. E.... Don Pabio... zer diñok ba.... (ostitunez juaz) ea jagiadi..
(Bijak barez.)

B. Bueno ta orain juntuz.... bat-edo-batek galdukojok bere
burua... guk ez

Tx. Eskeko gizajo orek besterik etxok merezi. Olako katu epe-
lak munduan zetarako? Arepetan dabena jan eta hitu....
lego uratelo, be, eztok gauza. Zeruan azkantuko (al) dok.

B. Jamia kendu dagijuela ta bapo...

Tx. Sen, be, alperik yeuikan burua-ta.

B. ¡¡Gure osaba gizajua!!

Tx. Enprenuan egingo yok testamentu barija. Emen (1) etxostuek
(beinkat! onezkero ezer kenduko. Guri kenduta zer egingo
ete yuan ~~miro~~ eun eta irurogei mila lauleko oregaz?
Mezak atera?

B. Meza biarik etxauhan orek. Olako gizon batek....
Torrai, Txomin; "ila lurpera ta gosia baratzeala" jiñok
esaera zaharak. (Eskumatik duaz).

(Biak irten ondoren, geldi-geldi oiala)

Bigaŕen atalèko, antzesnotiñak

Sabin	Karla
Patxi	Brauli
Ama	Ixumin
Saletarija	Alkatia
Mirioya	Sekretarijua
Andoni	Lau eritar.

I

Sabin eta Patxi.

Sab. Zer dozu, ba?

Pat. Ezta tzantzetatxo, arazua ta aztetxi.

Sab. ¡Gizona! Etxetuak gara ta zer parkatuerik eztautat.

Pat. Ezta barikatia.

Sab. Zer dozu, Patxi.?

Pat Zer dodan?

Sab. Nik beintzat eztautsut ezer egin. Nere biarizatiarik ba'zendu..... emondako berbiari ukorik ez nik. Nik neure estuniñjei ezizurik ez. Eztakit nok ordainduko dautzudazan zoriak.

Pat. Don Pabio erail ebanaren entzuterik-edo ba-dok?

Sab. Don Pabio erail ebana? Atzo poralak atakotzat ekarri ebena?

Pat. Bai; axe. Ezagutzen dok?

Jab. Neik ez.

Pat. Ezetz? Nire antzik etzaukok?

Jab. Zer? Zure antza?.. Zure semia .....? Egundo etzata olakorik burureratu, be, egin, eta siñestu, be, ezeuka egingo; Zure semia giza-erale.....!

Pat. Eztuala siñesten.....?

Jab. Esan, be, ezegidazu egin olakorik. Izan..... jauzperak gara gizonok. Zure semiak olakorik egin leikijanik.....

Pat. Ori ta ori, bijori, ikaspide bardiñak irakatsi dautsuedaz nik. Bijori irakatsi neutsuen Jaunkua'ren Legia. Bildurtsoia.... baña bijotz-zabala ta matetsoia... izan dok beti Pernando. Eta nire seme ori giza-erale izango zanik..... nok usteko? Iñok etzok siñetsiko. (Ixilunia)

Baña.... nire semiak bere buruz....eztau egin olakorik. Nire semiak eztauka eriorik.... neu ementxe nagoan letxe dinotsut..... Matasun-suak eragenda darijuadazan txinpartak eztira..... Eta gañera, erail eta gero ilotzari eskuturia ebagi nire semiak? Don Pabilo erail.... Ez, ez; esek mila aldiz. Gure Pernando urkamendira orain? Ezta, ez, ez. Nire semerik eztau iñok urkatu-

Iw. (Irikunia Bijak buru-makur) ¡Sabin! ¡Sabin! ik...

Sab. Zer nai zenduke?

Pat. ¡Sabin!... lagundu egidak.....

Sab. (Bere kolkorako) ¡A Patxi! eztakik, ez.....

Pat. (Adorez) Ator, Sabin. Juezen epaitarijarengana.

Sab. (Izuminduta) Norengana?

Pat. Nire semiaren auzija erabagiko dawnarengana. Zelan edo alan gaizkatu egin gura juat semia..... Nire eskuetan ba'legok.... Zegatik ez, ba? Bekotzari berak merezi dawna..... besterik ez. (Sabin'eri begira) Zer dok Sabin?

Sab. Ezer, bez, ezer, bez.

Pat. Jueza bedezpadatua dala? (jaturi-minez)... iñostak, ardura barik, iñostek zelatua dan.

Sab. Ez larritu. (Bere kolkorako) Salatarijak oren salaketa gogorak egin ezpa'leuz... ¡Pernando gaxajua!

Pat. Gira, ator neurekin. (Juaten asten da Patxi; Sabin ostera geldi) Ik, be, laguntza ukatu?

Sab. (Bat-batera) Ez Patxi, esandakuak....

Pat. ¡Olakorik egingo ba'leuskidak, egin...! Juazen, ba. Bena juez ori zelatua jiagu? Ezkutijora..?

Sab. Bai.

Pat. Baietz?

Sab. Bayetz, gexona. Zeure laguna ta ezaguna ganera....

Pat ¡Nire adiskide ta laguna?

Sab. Zeure semiaren alde alegin gustijak egingo daur.

Pat. ¡A, Fernando! Urkamendira barik etxera etoriko-ete az?

Sab. Neu nozu, epaikari. (Eta Patxik jakin ez dabe, lurez, patian, jakin epaikari dezala lenengoz) (Patxi pozaren-pozagaz egin ekin-da, Sabin ostera itun eta marius)

Pat. (Lenengo pozik; gero tristura-pozez) Laster az aitaren onduan, Fernando. ¡Jaunkua bai, esku-zabala! Bestela nire lotsarija.... Eta ama? Fernando gaixkatu egin dala entzun dagijanian...? Sabin, gure semordiak gaixkatu dabela jakin dagijanian..... (Sabin eri begira) Sabin zer dok? Zer dala-ta oren arpegi iluna?

Sab. Zeure bijotzaren taupadak neuregana elduten dira. Zeure mesediak....

Pat Zegatik ago bana oren itun? Zer dok Sabin?

Sab. Ba-dakizu zuk zer esan neutsuan. Orduko eskinijak.... eztakit ba bete al-izango dodazan. Zure semia .... eztakit, ba..

Pat. Zer? nire semia .... nire itxaropena, amets-utsa?

Sab. Ametsa.....

Pat. ¡Nire semia ....! neuk atera nenduan uretatik; bilotsik enguan eta neuk jantzi nenduan. Neure etxian azi

ta eri aut. Semetzat izan aut eta orain ik.....

Sab- Ba-dakit; eskerik asko.

Pat. Ezeren paltarik ezeban izan guztian, neuk eskon-bidian jarri inddutan..... orien andra maluri.....

Sab. Bai, Patxi, bai; baña.....

Pat. Lege-gixon be egin aut. Ire ikaskuntzak etxatazan gitxi kosta.....

Sab. Danak zuri zor nik. (1)

Pat. Eta ..... lengoko eskenijak?

Sab. Goguan dauzkodaz. Beteko dodaz

Pat. Baña nire zemerik urkatuta dok?

Sab. Ondiño ezer ezin esan neikinu.

Pat. Eztok gaiztakeriko ¿ eta?

Sab. Aleginak egingo dodaz nik. Legia da baña lenengo. Bijotzaz barik buruz erabagi biar dira auzijak. Agirijak, argibidiak biarko dodaz.

Pat. Nire esanak baño argibide obiak..?

Sab. Ez. Baña epaitzaijak.....

Pat. Emon eustan berbia?

Sab. Berbiari eutsi be, bai; Jaungoikua'ren legia baña lenago. Bakotxari beria emon biar jako.

Pat. Gurgia zigorketaorik etxinok Jaungoikua'k.

Sab. Baña ¿ gururtikat nauzkozu? Aseie zara. Eta arike-
fua. Bayezkorik ezin neituizu emon nik, eta zure Fer-
nando gizajua...! Nire eskujan ezu ba' zengoz ¿ zer egin-
go zenduke? Legia-bide ta lagun egingo dot nik neuk al-
dodana. Oraindiño ontzat etzitio dozu zuk be, nire burubidia.
Kunturatuko zara.

Pat. ¡ Konturatu!... Bijok samurá jaukat... Semea espetxian
nik dot ba'eunka, ¿zer egingo eunke? Semerik ez al-dauzkok?
Edo semia zer dan eztakik? Urkamendira gure Fernando?
Erurik ez, ta urkatu egingo dabela? Ainok atxipetuta erail
eban ¡ Jauna! euk ba-dakizu bentzat nire semiak erurik
eztaukana. Artu egizu zeure besuetan. Erurik etxaukak;
oñitzek arentzen nayok apur bat.

(Fernando'ren ama diadarka sartzen da; auxe diño:)

Ama. Nere semia urkamendira? Zer dala-ta? Nire bixijaren
egin eban..... atxipetu egin eban ¡¡ Ez, ez, urkamendira ez
nire semerik...!! Eztok bixitzarik gura.. ene Jaunkua; Sa-
bin, ba-dakik ik gure Fernando'k erurik eztaukana.

Pat. Baña.. andria, etzate orren azkar larritu..... Baretu
zadiz.. Ba'liteke dirua - apur bat eskini-ezkero, nonor
Fernando'ren alde laniaz astia.

Ama (jaurti-nata) Guazen juezarengana, guazen. Ni, bestela,
ezin bekietu maitia. (Juaten asten da Patxi ta Sabin, alkar-

i begira, bijak goibel.)

A. Zer gixon modu zarie zuek? ¡Azekito prataduak...!..

Sab. Zirt-edo zart, nonorunt egin dagijan. Au dok ixate-ko esija. Salatarijairen Salaketak... ¡Ene Jaunitua!

A. Guazen, guazen oraintxe. Lerak egindu nago-ta. Ator nire semiaren bano ezpa-da, be: guazen epaikarijairen-gana. Aiziko bijoztuna ba'likeke, be, neuk bigundutoneikejo bijak gogora Neure malkuak beratuko dabe. Gure tega, ifu-sita nor ezta eruñijok?

Pat. Ona emen gure semiaren epaikarija. (Amak ere lenengotik J. epaikari dana jakin bear lukeke, zunuridea bait dik eta biji alkarrekin izanak, Patxikagaz ere Juanes) Pixkat aldatu, ziur aldatu litekek.

A. Sabin? Gure semordia?

Pat. Bai aure.

Ar. Arren, Sabin, gaizhatu gure semia...

Pat. Eztebut..... esteenijak bai...

A. Pernando libraufo dozu? Bai? Bayek inostazu. Ama naz...

Sab. Ba-dakit ama zariana, ta ba-dazaut zure etxekabia be, Al ba'neu....

A. Bayek, dino, azkatuko dau.

Sab. Bana legiak.....

A. Kulparik eztauhanik urkatzeko dinuan legerik eztago sortu. Pernando barik ezin neteke bizi. Nire semia urkatu-ko ba-zendu, neu itzo ninduzkezu. (Urón abesti samur

gozua.

Sab. (bijoker) Zer gura dozu, ba?
Pat. Fernando gaiztotua, besterik ezertxu bez.

Sab. Alegiñak egiñgo dodaz.... Baña eri guztija Fernando'ren aurka dozu.... ta....
A. Neure bizijaren ..... aktipetuta egin eban.... bestela ezeban olakorik egiñgo. ¡Garbatu egizu, epaikari jauna! Betaun-biko dasketzut.... enua emendik semerik barik.
Sab. Oraindiño ezetz. ba. .emakumea.
A. Ezetz? Neuk aterako dot kartzelatik... bai... neuk ausi ta etengo dodaz burdin-sariak....
Pat. Ez, ekarra inora juango. (J. [illegible])
A. Bai, neuk, aterako dot....
Pat. (Eregutka) Jaunkuaren, ekatu juan.
A. Bai, ba-nua. (Iges egiten dau)
Pat. ¡Andra eruhareija!....
A. (Barruan) Alde, alde emendik.... nure semia....
Gudarijak Alde zeuk. Barruan dago zure semia.

Sab. Zer egiteko ba, nik, Patxi? Al-ba'neu.... Zeozer lortuko dogula deritxat. Zer barri ete-dakarz Idazkarijak? Kalteri barik bijoxez, Patxi; al-dodana egingo dodala diñotsut.

Pat. Nire semia urkamendiratuko dabenetik ez tot, artu-emonik izan gura.

Sab. Lege zorrotzak.... ezpa'litzaz....

Pat. ¡Legia! Len ire biarik enebenian ots-egin zituzten... ta orain ezentzun... gor...? Agur ta beste bateraarte. (Ba-dua)

Sab. (Bijoxkor) Agur Patxi ta Jaungoikua'k lagundu dagizula.

III

Sabin bakarrik.

¡Gurasuak izan! Amak zorua irudijan. Zer egiten eban ezekijan. Eta, kondenatu egingo-ete dot nik? Ez. Niker. Erri gustija Fernandoren aurka.... "urkamendira ori" diadarka. ~~Nire atsoidiaren semia~~, neure anai-ordia gaztetxi nik? Bijoazak, baruak ezetz diñosta. Patxi'ri len neure bizija. be, estuini ta orain laguntza. be, ukatu? ~~Lenengo bayetz ta gero iruzur~~? Eta ori bidezkua; ~~eta ori gizon legia~~. Kondenatu ezik, ostera, legia austuko neuke. Legia lenengo, adiskidia urengo. Urkatzerik eneuke nai, zer egin bana? ¡Patxi gixajua! Eskar-or-

Adiñ gehiegi daukala

~~dawigari sastadia bijote-bijotkian~~? Aberiak aberia mate-
ta nik neure anai-ordia urkatu? (Zutunia)
Epaikarika laga ta bakia; eztot burukoominik ixango.

IV

Salatarija ta Sabin.

Salat. Nik ninuanz egija dinu. Epetuian dauhoguen orétxek
erail eban Don Pabio.
Sab. Orek? Eztot uste. Zer zala-ta ba?
Salat. Zer zala-ta? Eztakit nik. Amaren gonartetik eztala atera
dirudi, baña....
Sab. Zer diñok, baña?
Salat. Ba-dakit zer dinuadan.
Sab. Zer jakin dok, ba?
Salat. Gauza asko, be, asko.
Sab. Nok esanda?
Salat. Orén-bari danak dakije. Gura-aña lekuneko edo testigu dau-
kadaz. Dana-dalako oren jantzijak ikusi dozuz?
Sab. Ez.
Salat. Odolez txipristinduta daukaz, ba. Berberak daitor berak
Don Pabio erail ebana.
Sab. Zeñok ahupetuta ala bere buruz erail zuan? Orixe jakin

nai naukek

Salat. Nor-edo-nok zinija sartu eutsala?

Sab. Ezetz? ~~Salatari edo~~ testiguak egija ete ~~yiñuek~~?

Salat. Don Pabio'ren lobak guzurik bez. Esteko ~~batzuk~~ batzuk guzurá esan eutsela diño bariuko orék, baña orék diñuan moduko lapurik estogu idoro. Beroren-bila ebilan lapurá zalakotan erail ebala? Don Pabio ezebala ezagutu? Bost urtedun umiari, be, ziri ori ezin leitujo sartu. Ondo ezaguten eban orék Don Pabio.

Sab. Fernando'ren gurasoak jakin be'letzije (Danei) Orék estot uste eriurik daukanik. Ikusi eginigo yiagu; beregana nua; galde batzuk eginigo dautsodaz.

Salat. Nik, ba, orixe dala uste dot. Agur, gerorarte. (ba-dua)

Sab. Agur; eskerik asko.

V

Sab. Patxi'ren semia baña....? Testigu bat, be, etzaukok bere-alde. Zer egin neike nik? ~~Patxi gixajua gixon ona da-ta .... baretuko al-dok. Bakotuko yok bere buruá.~~ Eriurik eztaukala Fernando'k .... eta eriurik eztaukana ezin azaldu, ezin agiri-bidez agertu. Gaiztoki, be, ezetz, baña zelan gaiztakatuko? Patxi gixajuá ..... orétxek azi nindduan. Orétxek emon jaustak bizibidia,

orretxu zor ogibidia; berorrek lagunduta egin nok lege-gizon. Nire lenengo aurijari orrenbeste ~~on~~ egin dautsazanaren-~~k~~alter erabagitko yuat? Lenengo aurija neure anayordia urkatzeko?

(Diadarrak eta eupadak kanpuan) Zer dok orri?

Mor. (Larriturik) Auxe, be, ba-dok ba..... Eztakit, bildur naz.

Sab. Zeren bildur? Zuzen eta bidez dabilenak etxauKak iñoren bildurrik.

Mor. Aurrerago, be, zeu egin nai zinduken epaikari.

Sab. Dana-dala. Fernando'ren-alde egingo dot; neuk aldeztuko dot giza-jo errukarri orri.

Mor. (Bere kolkorako) Au burutik egin-da yagok! Epaikarika baño zer egokijagorik urkatuak eskuratzeko? (Sabin'eri) Zer diñozu? Jautik, be, eztautzut ulertzen.

Sab. Bai mutil, ba-yakijak orrenbeste.

Mor. ~~Emon~~ Aurrerantzian zeu epaikari (Bere kolkorako) Niretzat, be, zeozer ixango dok. (Sabin'eri) Neu, beintzat, pozik nago ta..... morroi ne naz.

Sab. Esanetako ezen, laster ikusiko yiagu.

Mor. Zer?

Sab. Ua erirra.

Mor. Zetan, baña?

(epaikari ez ote lendik? Nere: ta morroia diala onelak ganan konpontzeko?)

Sab. Ua ta egin-alak eginak epaikari egin enegijen ni.

Dugizeok, bai 43

Mor. Juez egin etxaten? Ka.... alakorik ez.... ez....

Sab. (Bizi) Ugazabaren esanei men, bestela guretik kanpora.

Mor. Zer egin dagiket baña?

"Lintelikko" lar ez ote?

Sab. Eutk gura duena. Juez egiten espa-nagiek .... eskupeko polita ixango dok. Jo ta ke, mutil,

Mor. Zira ba. (Sabin ostieretik ba-dua). ¡Onako burubiderik! Bai, ardija auntzari ule-eske,, ez alperik! Buru zaroni lasaitu bat emon eta ia zeozer bururatzen jatan. Mateo'en antzeko beste amalau atso sorgin laguntzat ba'neukaz.... zeozer lortuko neuke. Lenengo napar-ardo apurtxo bana danei..... minganetako ugerak kendu ta labankeko ....(orreigaz ugerí aundirik eztabe eukiko baña).... Orretxek dira ala alako tresnak. Lau egunian eztira ixildu be egingo: Sabin au moskortxia ete-dan, sur-punta goriskia daukala; lotsagaldukua dala, arroskua be, bayetz.... ta beste oneleko gauza asko. Gero damutu egitia be, bildoteke guztijori baña.... nuan. (ba-dua)

VI

Andoni ta Karla.

Bijoz-zabalak eta argijak diruedije; betak amar

urte, bestiak saspi inguru.

And. Karla?

K. Zer dok?

And. Ata negarrez ¿eztok ikusi?

K. Ata negarrez? Eztuat uste.

And. Neuk ikusi yuat.

K. Zer dala-ta negarrez?

And. Juez egin yuek. Eta bere lagun baten semia urkatzia nai ei-yok gixon batek, saletarijak-edo.

K. Bai epaikari egin yuek. Eztok baña inor urkatuko, neuk esango yautsat ezetz.

And. Atak gura ezarren .... bestiak bai. Ixerna ori mola litekek? Nun zendek? ...

K. Egija dok izan be. Guazen eta geuk ateratako yuagu presondegitik.

And. Guk? Zelan baña?

K. Pentsatuko yuagu. Ez estutu. (Ataren kutxatik giltzak daparz)

And. Giltzak?

K. Bai, espetxeko-atiarenak. Geuk ateratako yuagu.

And. Baña loturak? (Katxia astinduta artaki batzuk lidorraten dauz) Amen artatzijak, be; zorotzak yagozak. Guazen,

guaren azkar.

K. Neuk azkatuko yuiat.

And. Ez, neuk.

K. Neuri burutzatu yatak iri baño len.

And. Baña giltzak eta artazijak neuk idoro yuazat. (Gaztiak al ditiat?)

K. Yri baño, geyaño sentiyak esan yausten marrak, be.

Ad. Ez adi asaretu. Zira.

K. Bai loturak neuk ebagiko yaitsazat.

And. Bueno, ba.

(Aterantz pozik baña atian atzeretuni bat egiten dabe)

~~VII~~

Sab. Nora zinduazan? Zer daruazu?

K. Ezer bez.

Sab. Ezer, be, ezetz? Giltzak eta artazijak zetarako dozuez?

K. Atia eregiteko giltzak eta artazijak ..... gizon bateri loturak ebagiteko.

Sab. (Aritueta) Nori?

And. Presondegijan daguanari.

Sab. ¡Ume garbijak! Zuaz etxera, nire bijotzat gañezka egin eztagijan, be.

K. Espetxetik atera egin biar dogu, ata, gizon ori. Ez dijat ulertzen. Zeriaa baduliki oler?

Erijak. Urkamendira ori: lapurrak eta gaizkiliak eztabe besterik merezi (Umiak atari jaketik tiratua)

Sab. Itxi egidazu betkian.

K. Negarïez eguan, atā, gixona. Lantzian-bein "lapur madarikatuak" beste batzuetan "Don Pabio gaxajua" inuan

And. Bata "ama" diadarïak, be, egiten euzan.

K. Eïezau ta gurẽtzari musu-ta musu ikusi dogu.

And. Guazen, atā, gixon orek eztau ezer egin: (Guaten asi bediz)

[J-Garlki; uskotar]

Sab. Ezin, baña, semetxuok, orin neike asktatu.

And. Guazen, geu, barla. Amarekin juango gozak.

K. Espetxeko oien amak bai poza.

Sab. (Bizi ta sutsu) Zuaz ta askatu egizu. Deurukominok....
Emaztiak askatu dabela esango dot. (Irilunia) Baña....
legia.... nire egitezuina..... Ez, ez.... (Ilunien ondorik)

[Nola Z'ko alkarrizketa ta andaren an? Ez bat uletzen.]

VIII

(Eritarak sartzen dira.)

1'go erit. Atrkatu egin biar da Don Pabio erail ebana. Orixe nai dogu.

2'ak Erijaren esanei jaramon egin, gero.... erijā, asarre da....

3'ak Bakotzari beria; gixaeraliari urkamendija.

4'ak. Urkamendija, besterik estau merezi.

Sab. Nire ordezkotzat jasten danari esango dautsat, ete arek egin dagijala eriuak dinotsana.

2'ak Guk dinotseguna, be, bai.

3'ak. Alderdi guztijetan lapurretak, gixon-erailketak .... kontzerijetan eztogu gitxiagotako lapurreta ta gixa-erailketak.

Sab. Bana gixonitxu ori ezta.....

4'ak. ¡Ezetaritxo aitituteko bereti gixona erail....!

1'ak Bijar edo etzi ixango da auzija. Epaikantza zure eskuetan ba'leggoke, ba-dakixu zer egin.

4'ak Gixon ori, beintzat, zamia biurtuko.

3'ak Don Fabio erail ebanak....

2'ak. Eskutoria kendu, gañera, odol-beroz bereti amoraz egin ebana.... ezagun da.

1'ak Ba-dakigu guzauak emon ixan dirana, bana guzauen esanei... piramon gitxi.

Sab. Ondo dago. Zuaz orain.

IX

Brauli, Txomin eta Sabin.

B. Zu ei-zara epaikari.

Sab. Orain bai, eztakit luzarako ixango nazan baña.

Tx. Ytxura dagonez ta entzutia dogunez, zauretako, be, zeu ixango zara hontixu.

B. Laster ixango dogu gure osabearen erijotzia eda-ta asitako auzija. ¿Arog Zobak gozuz- ¡Osaba gixajua! Prest egin eustuzan mesediak..... Fabio'k zei genduzan..... bereti ordaindu eutzan gure ikastareuak, bereti erakutsi eustun kristau-Ikas-

tidia. Amaitxa aldiz bere belaunetan "Eta guria" esana be-nez ni.

Erijotza besterik eztau merezi gure osaba erail ebanak. Urkatu egin biar da, ba.

Jx. Amoriuz erail, be. Berotuta gagozanian edo iñor erailtiz..... baña erailda gero, be. zapustuak.....

B. Erija asare da. Urkatu egin biar dala dana dalakuoi diñue danak.

Sab.. Urkatu eginigo-ete dogu ba? (Bere kolkorako.) Zetan'ri egin nau-tsezan eskeinijak? Bayerko berbia emon neutsan. Pernando gixa-juiak iñor, bez, bere-alde.

B. Barriketan jarduteko gogorik eztaukat eta tira...

J. ¡Osaba maitia! Geuk konpenduko dogu, geuk astinduko dogu zu erail zinduezenak.

J. Zigorrik eztaukagu; merezu dabena. Eta euk dagokijona emon-go dautsozula deritxogu. Oretan zan mutila gure osaba zana. Areik bakotxari beria beti.

Sab. Ondo dago.

B. Guk diñotsugunoi ba-dagitxezu... asko poztuko gara; gure osaba zanaren arimia, be, balitteke poztia. ¡Osaba gixajuia! Baña... oroipen beltz itxunoti jaurti dagigueen.

Sab. Don Pabio, Don Pabio...

B. tr. Jx. Agur, Epaiflari Jauna; ixenak bakarrik, be, erdibitu egiten dau-

ku bijoka.

Sab. Agur! (Brauli'k eta Tromin'ek Alkatiaretun eta Sekretarijuarekin bat egiten dabe atian; alkari betoskua ipini ta beginune latza egin»eren, bakotza bere bider duaz).

XII.

Alkatia, Sekretarijua ta Sabin.

Alk. Arenka natorkuzu

Sabin (Bere kolkorako) Au, be, justizi-eske (Bijeri) Zer dozue?

Alk. Ba-dakuzu zetan natorkun.

Sab. Espetxian daguenaren.....

Alk. Bai orixe dala-ta nator.

Sab. (Bere kolkorako.) Ba-nekijan.

Alk. Gizaeraletkatiotzat espetxian daukozun ori neure lobia dozu.

Sab. Lobia?

Alk. Bai ta ¿zer? Enau lotsatzen. Oriek... eztau inor erail. Apostoluen artian, be, izan zan Juda edo zana zalekoren bat ... gure zonitartian, be.....ez jatun... bena...

Sab. Orienbeste apaldutu dozu, ba, zeure burua!

Alk. Ora ori zetan natorkuzun. Nire arenau ertedila alperikoa izan, beintzat.

Sab. Bai, alkate jauna, egin al-dodana egingo dot:... bena ...enautzu gezurik esan nai.... ikuora dagonez ...ta ...agirijak dinuenez..... gero gerokuak ... Aserie eta ganera orija; ta....

Alk. Zer ori ta zer ori-oste. (Argi ta garbi gaurak.

Sab. Nik nai ezaren.....
Alk. Zer diñostazu?
Sab. Pernando'ren gurasuak niri artuko leukéela.....
Sabin. Bate Don Pabio'ren lobak, be.
Alk. Ezeskotuntua zuk, be?
Sab. Alkatu? ezek? Zer egingo?
Alk. (Egun eziñik, urduri ta sutsu.) Aiti-maikuka barik zuzen eta garbi esan egin. Presondegijan (Atxiloketan) dauskozun ori ete eztau iñor eraíl. Nausre lobia da ta eztau iñok urkatuko nire lobarik.
Sab. Ekate urduritu, gizona; nik eztiñotsut edu orétatiorik.
Alk. Nok eleuka oratungo? Alkatiaren esanei jaramonik ez?
Sek. Ori esan.
Alk. Alkatia iñor eztalakuan zagoz? Alkatiaren agintea olen baño aundijágua da.
Sab. Gizona....
Alk. Juez kostoria altatia baño goragoa?
Sab. Eztiñotsut orétarikorik.
Alk. Nai dozuna egingo dozulakuan? Urkatu nire lobiá?
Sab. (Gañezka) Zuriá? Egiarena, be, bai.
Alk. ¡Gizajo zostoroi, txoriostilo arayuoi! Ez adi orenbeste arótu. Jaramonik eztaustat egin gura. ¡Arosko denaniñoioi! Amaren gonaśtetik urteteka ta.... Lege-gizon txatila alkate jaunaren aurka? Neuk kunpunduko aut mustur-eriori.
Sab. (Sutsu) Jauna.....

Atx. - Galduko jiat lotsia... baña ezagutuko dozak nire arpiak.

Jok. Bai, bai, gaur konpondubo augu zoristo mengeloi.

Atx. Guazen arkar. ¡Lotsagalduko narrugogorioi! Eregutza etoritz, be, alperik. Petri'k ezteuk olatorik egun iri. Orain lepua jaso, atzia emon eta or konpon girazuiari.

XIII

Sabin bakarik.

¡A nere Jaintxua! Lagun zakidaz; larrialdi au kendu edo arindu egidazu. Zer egin neike? Esan egidazu. Ezin nitekee bizi onela. Bijotzak gauza bat, baruak beste bat. Noruntz eginigo? Au ezta bizimodua. Jauna, aren lagun zakidaz. Ez egidazu bijotzik urratu. Ez, ez... (urteten da)

XIV

Sabin eta Morioga.

Mor. Olako guzurri moduarik... Gure-aña diru beres jatorko ta ez nai artu? Amentala zabaldu besterik ez ta... ni ba nintz. Zetarako sartu-ete nagok naste onetan? Etxarakian obeto nagoke..... (Guiluaria) Guzuriak zabalzen aldenik-alden? Alako egitekoa dot, ba, gaur, be, orixe. Jakotzari beria kentzeko. "Asturari lastua ta idijari.... olua." Uzaberen zaurtza ni? Ez orixe. Ba-jatok.

Sab. (Jakin-nata lari) Ezer lortu dok?

Mor. Lortu, lortu....

Sab. Bai ala ez?

Mor. · Zuk uste zenduan baño lan zalaguz ;da ori.

Sab. (Baiez) Eztok egin izango olakorik. Enezuek epaikari autuko baña.

Mor. Bai kontrara. Alegiñak egin dogu, baña alperik izan da. Iñok ezeustan ezer siñesten. Au edo ori esanarien, alperik. Danak dauela ~~[illegible]~~ akasturen bat iñosten. atxon. Zeozer biar baño geitxuago ba-ninuan... ;alako alakorik!... amaika entzun dot; zepusturen bat ~~[illegible]~~ noz artuko ibili naz. Atzuak siñestoiagotzat nauskazen. Zer egingo neban?

Aua eregi ordukoxe "gurusa, gurusa" diadarka asten jatazan. (~~Garantzi andiko gauza izatti~~ (serionalegia) ta txistekoa... ?
Ong: zeok uiena; ueiaok ez ziok garantzirik izaten)

Sab. Kantalu....

Mor. Ze, ba, asmo txar edo okerik eztot izan ba-ta.

Sab. Ai, ai, ai.... olakorik etzaustak egundo iñok egin. Ua emendik, asarretu enadin be.

Mor. (Dardar.) Parkatu, jauna, eneban uste olakorik. (ba-dua)

Sab. Alperik dok. Bijarkua ikusi biar. Pernando gaiztatu ba-dagiket dot eitzan eri gustija mire-zaurka. Eta.... bestela....

¡Patxi!.... ~~ore~~ esker ordaingarri betondokua ire semorde bijok-gogorak.

Zer egin?

Ofalta ahorevo
(Odedoztetan ongpalarik oiala
~~Ozeno~~ oiala

Irugaren ataleko antzeslariak.

Alkatia
Sekretarijua
Brauli
Txomin
Sabin
Salatarija
Epaikarijaren Idazkarija
Aldeztarija
Gudarijak.

Gotzon
Patxi
Peru
Pernando
Abadia
Ama
Basatarija
Gizonak eta emakumiak.

I

Alkatia ta Sekretarijua.

Alk- Burua makurtu? Beti nik? Zuri jokatu ta aurera. Betosko baltza, arpegi zapuá, berbeta garátza, agintari tegua. Bestela eztaupat lotsaririk. Bekoki iluna, arpegi lotsagaldukua ta izketa zakará alperikuak ba'lirake... ikubilak batu ta abotsa lastu, Baña bigunkeri ta gizabidekerijak, alperikuak ixánaren jez atereraritk; zakarkeri ta malmuzkeri zeozer lortuko dot. Bai. Uriñetik ikubilak erakutsi beintzat... eta jaramonik egin ezik... pian ondora ta sayespeko galanta emon. Mozal kiurki izuak, be, emon-ezkero beketu... ta zigoragak ezi. Leunkerijak egin dautsedaz ta... ezer eztot lortu. Nire eskabizunak bidezkuak zirala ninotsenian... ederkeyak, azalutskerijak zirala inosten. Zeozer jakiteko-aña urte be-jaikazat, be.

Sek. Ginori zurê zariana ezagun da. Zure moduko gixonak gura dabena lortu ez? Zeure-alde ixango dozu erija. Don Pablo epaikarijê zan, zu, baña, alkatia; epaikarijá baño aurikagarijágua da alkatia. A baño entzutetsuagua zara zu.

Alk. Nirê lobiak iñor erail dabenik siñesten dok?

Sek. Ez nik. Iñor erail ba'leu elikateke ixango zure lobia. Bestela entzutê edaria zenduke. Burura̅tu, be, etzaba egin oktorik.

Alk. Orí esan. Alagalako entzutia ixan, be, niria.

Sek. Zure lobia dana jakinda, aztertu ez? Nik bai.

Alk. Epaikarijáren aurka, asita gauza onik egingo ete giñagu?

Sek. Zuk, Fernando'ren alde egin, beintzat. Berebixiko lana dozu.

Alk. Etzuek nire lobarik urkatuko, ez.

Sek. Eztot uste. Guazen Fernando ikusten. Egin dagijogun azkenengo ikustaldija.

Alk. Azkenengua? Ez.

Sek Bijar ilunkaraiko espetxetik ateratko al-dabe. Kulparik eztaukona zer dala-ta espetxian? (Eskerêko atetik duaz)

II

Brauli ta Iznoni.

B. Galtzapian yagok txorija.

I. Ez azerija ez ixan, be. San Pedro'ri, be, zirija sartuko dauntzok ik eta zerura, be, sartu egingo az.

B. Biximoduaa zer dan ba-yakijak nik.

Zx. Orixe bai. I lako arerirrik eztok jayo.

B. ¡Arayua! eun eta irurogei mila laurleko eskuratu giñagun beintat. Zorijonekuak gure zerijak

Zx. Nire samagañeko kuku-sagarian ba-dakik, astopuka dana. Nire diru-gora-berak eure egingo dozak.

B. Lenengo-lenengo ogetamar ogerlekuekin.....

Zx. Zer? Osabearen argazki edo erretratua erosi?

B. Ez.

Z. Don Pabio zanaren gomutakijak..... irarringi edo paperetan argitaldu?

B. Ezta.

Zx. Eztakijak ba.....

B. Gregorijako mezak atera. Osabearenganako gure maitia zelan edo alan erakusteko. Elezako ta oretariko gauzak azalkeri utsak dozak, izan bena.

Zx. Ak bai asmetu, oratiño. Diabruari, be. eztakok olakorik burueretan.

B. Geratuak gerorako itxi ta salera gadixan. Berez jatorkeguk gerokua. Presondegiko orek ezagututeko ba'geniduzkezak? Orduantxe, bai, gu, astokortara. Dirurik ez bixirik. Laster dok ordua. Geure argibidiak azalduko giñagur.

Zx. Eta zer...?

B. Batzuenek bayek ta bestiak ezetz. niki gauza bat eta ik beste bat...... olakorik egingo ba'gendukek.... Guzurtijak erenak baño len estroperu egiten ei'yok. Argi burua, Zxomin. Niki esi batzuk gora-bera iges egingo yiat. Enzyiek arapatuko. Espetxian dagoan orixe beroni dala Don Pabio erail ebana beti esan iti. Sastakijagaz eratzu ebala, mendi-sakonian arentijari, ikusi ebala ta auzto corotka eskala eskuan. Besterik ezer. bez; tauterik bez.

Zx. Ezer, be, ezetz?

B. Ezta mistik, be. bestela.... Neuk. be, orixe esango yiat

Zx. Zeozer geyago galdetuko ba'leuskide?

B. Ostingo, autuak?.... nai duena esan. Beti, gaste oren aurtka. Beste inor ez atatu.

Z. ¡Demoniñuoi! Zre burua ba'nayauteek.

B. Zetarako yiat ba?

Zx. Aspaldijen azerikerija nun ikasi ezanyuagu.

B. Ba-pitoke epaiparija. Duala buruz-bera karabija-zulora.

III

Alkatia, Sekretarijua, Brauli ta Zxomin.

Sek. Orazoi, Alkate Jauna, zure arerijuak.

Alk. Norkzuk?

Sek Don Pabio zanaren lobak. Urkamendi-eske datoz orek.

Alk. Ez alperik.

B. Autu onetan. be. zerifkusija dauskozu zuk? Alkate zariala

ta.....

Alk. Zerikusiji? (Alkate-ikuria erakusiaz) Eriko alkatia naz ni. Erijak autu ninduan.

B. Alkatte nai kalegarbitzalle, niri zer?

Alk. Barriro ezegaitu berba ori esan. Bestela.... neuk txikitutuko zatut.

B. Berorien burua....goragarikat yaukok.

Alk. Goragarikat?

Seb. (Bere kolkorako) Iruinistaren ordorez trumoya ta gero...zer ez jakin; gure alkatetxua ezozer ba-dakikotan....eta bestiak.... (Gustijei) Zuiñ gixonak, ez orien azkar sutu.

Alk. Nire lobiari samia kendu? Ez. Ari burua kendubko dautzon oraiyo madarikaturik ezta jayo ta ujayoko. bez. Gero ikusiko dogu.

B. Gero? Gero, be, erezoya buru.

Seb. Alkate jaunak bere alde erezosik eta agiririk eztaukalakuan!

Ix. Ikusiko dogu.

Alk. Gero kontuak.

B. Ez asotu, Alkate Jauna, baketu.

Alk. Auzija amatu orduko barre barik negar bayek zuek? Gixon zintzuak zariala? Eztauko zu tayu aundirik. Dedurkuak zuek?

Ix. Ikurrazkuak, zintzuak ezek gu? Gixaeralen orpokuak baño zintzuaguak bai.

Alk. (Brauli ta Ixomin jo nairik) Gixaeraliak gu?... nortzuk!

Seb. Geldi. Alkate jauna, bixija galdu daikezu. Zure bixijak

olan baño geyago balijo dau.

Alk. Orek izan dira gixonari esateko berbak? Neu be, gixona naz.

B. ¡Onako zostarik!

Ix. Alperik, abil, euli txakil mengelori.

Alk. Ori da gixonaren aurian egiteko jarduna?

Sek. ~~Epaitarija dator.~~ Zertarako au? Geroxeago badaere.

B. Osaba zanarén, bestela onezkero urrunkti zinduazan. Zure lobiagaldutokerijak entzuten enaz etori ona. Urduri zagoz? Bai. Laster dakuskezu urkamendijan lobia.

Sek Oraindino be, xxaka, malkur zorijok?

Alk. Nire lobia urkatu? Ez, anetan.

B. Bai ariayua. Nire osabia erail eta....

Alk. Nire lobiak erail ebala? Gezurra diñozu, zapuorek. Gure etxekok iñor erail?

Ix Zuen senitartekua dala-ta santua? Ona emen Ata Santua.

Alk. Oraindino ezta olakorik jayo gure senitartian.

B. Barikueta gitzi, agirijak eskatzi. Ukusi egin eben Don Pabio erailten dana daleko trestiori.

Sek. Zirija sartu eutsen, ezeban egin bere burura.

Ix. Zirija sartu? Erail eta gero, gorpuari eskuturá ebagiteko nok esan ete-eutsen? Bijok-batzuak egiten daben olakuak. ¡Betor orain eruki-eske!, ¡Erukijorá izan zan eta merezi dau erukija! Urkatu ta kitu.

IV

Sabin, Patxi, Salatarija; Pernando gudari biren erdijan; Moroya, Alkatia, [illegible]etarijuà, Epaikerijaren Idazkarija, Pera, Andoni; Aldezle,

Epaik. Debutatuak esatekua esan daike.

Sal. Epaikari Jauna; beste galde batzuk egin nai neushijuez ta betoz bariro Don Pabio'ren lobak.

B. (Izomen'ezi) Abilke argi, bestela guriak sekulako egingojok.

Idazk. (Irakurriaz.) ~~Aitazai~~ dai Braulí Jauna Jeusket-abizenen bat jari zak, mutel.

B. Emen, Jauna.

Salat. Gizzeraiketa ori jazo zanian an inguruan zinuadala esan zenduan ala eztá?

B. Bai Jauna.

Salat. Don Pabio erail eban lipari areten?

B. (Bere kolkorako) Oraindino zuzen (Gustijei) Bai Jauna.

Salat. Urian ala uriñian zengozan?

B. (Bere kolkorako) Orain zer? (Gustijei) Ur-txamar.

Salat. Don Pabio erail ebana ezagutu zenduan?

B. Bai Jauna.

Sal. Ondo?

B. Edarto.

Salat. Areitiotar Pernando al-da?

B. Orixe berori.

Salat. Ondo ikusi zenduan?

B. Argi ta garbi. Sasi-artetik urten, diadar aundija egin eta aitto zoriska bartu eutson gure osabeari.

Salat. ~~Liñengo~~ Berbaldiarenik ezeben izan euren artian?

B. Ezta miskitik, be. Aupadia-edo te bat-batera, oso betez jausi zan gure osabea.

Salat. Inguruan aretan etzan besterik iñor agiri izan? Iñok ezeutson ezer esan bide-lapurrari?

B. Nik neuk, beintzat, ezeban ezer entzun, ezta iñor ikusi, be. (Bere kokoratuo) Zerā, pendizetik jausteko igaro yuazat.

Salat. Zein ordu zan?

B. Ilun tzamar eguan. Zortzirak-inguru bai.

Sal. Eztabaidarik ezeben izan euren artian?

B. Ez jauna.

Salat. Zurru-murrurik, tzutzu-putzurik etzenduan somatu?

B. Ezta ezer, be.

Salat. Ondo dago. Zuaitez.

Epaik. Pernando'ren aldezliak ezer ori itandu gura ba'leuskijo, egin begi.

Ald. Zerzer bai, Lendakari Jauna. (Braulio'ren ondora dua) Ori jazo zan tokitik ur-tzamarian zengozan, ezta? Pernando'ren eta Don Pablo'ren arpegijak ondo ikusi zenduzan?

B. (Bere kolkorako) ¡Ako itauna! Zer dala-ta baña? Len.... zer esan-ete dautsot? A.... bai... (Danei) Bai Jauna.

Ald. Txakur-arpegi edo betoskorrik ~~ekarten~~ zenduan?

B. Ez, Jauna. Nasai ta keske barik uan nere osaba.

Ald. Zelako janzkija eukan?

B. Balkungia; ~~Negurreki~~ jamakua ta eskupetia lepuan.

Ald. Eskupetia? Ondo dago.

B. (Bere kolkorako) Lapraст egin-ete yiat? (Danei) Bai, baña eizean inaride etoran.

Ald. Oflunlzean ok be, bai ta batu-batu egeride juango zan Don Fabio.

B. Bai Jauna.

Ald. Zuaz; orixe jakin nai neban.

B. (Eskuartian buruа artuta-) ¡Nik egin yiat egitekua! Jakela nok izan be.

Idazk. (Zrakuriaz) ~~Salazaidar~~ Ar[t]zunendi[?]or ~~Ixomen~~.

Ix. Agur Jaunak.

Salat. Dinoguenau jazo zanian bakarrik ala anayakin zengozan?

Epaik. (Idazkarijari) Oindino.... azpitu[?]gora gauzak laster.

Ixo. Anayakin. ~~Bai Jauna~~.

Sal. (Nok erailcban ondo ikusi zenduan?

Ix. Bai Jauna.

Salat. Don Fabio erațu ebenian?

Fr. An gengozan.

Salat. Beste zer esanik eztaukozu?

Fr. Ez. Anayakin egon nentzan eta arek ikusi ebana nik.be, ikusi neban. Gurutik eta nasterik eztot gura.

Epaik. (Idazkarijari) Dinuena zuk idatzi.

Ides. Bijok gauza bat dinue. Oren osabiak etzetujari guzurdik esaten. Aren anketuak ba-dira .... orek, be, ez.

B. Zure zemia .... eztakit .. (Patxi'ri.)

Alk. (Sekretarijuari) Otso zar arayok..... ardi-narruz jantzita... Azeri madarikatuok.... neuk astinduko zaitut.... neuk kendukon dautsut ardi-narrua. Itxi arduriari....

Epaik. Pernando'ren aldezliak ezer jakin gura dau?

Ald. Bai Jauna. (Fermin'eri) Nok eta zelan erail eban Don Pablo'ndo ikusi zenduan?

Fr. Bai Jauna.

Ald. Ez juturia nok ebagi eutsanik?

Fr. (Laritutta) Ez, jauna, len, be, "esan dautsut ezetz."

Ald. Norunz egin eban gero ginaerale arek?

Fr. Eztakit; eneban ikusi nik. (Bere kolkorako) Sinetuan sartu nayiek. Zer egingo-ete yuat? Iges... egin al-ba'negi...

Ald. Eztakizula? Eztakit ba.... Beste ezer eztakizu?

Fr. (Baries) Ikusitakua azaldu dautsuet. (Bere kolkorako) Onako onakorik; ako txalinak yiruedijek. Baritzu ~~[illegible]~~ [illegible]

bakian itxito ba'leuskide.

Ald. Pernando'rekin ikusiezun edo asarre edo matxakarfestoren ixan?

J. Zer dala-ta?

Alk. Gezurra dinue. Sentzuago esan dabezanak entzun ixan ba'zendue.

J. Ezaguttu be, estot egiten gizon edo mutil ori. Alkar ezagutzeka asarria?

Ald. Asarre be, ezetz. alkar ezagutu be, estozuela egiten eta len ori dala-ta esan dozuezanak.... zuen esturasunak.... bereziak?

J. Alkatiaren txatxurkerijak eta aundi-uste usañak asarretu gaittue.

Alk. Mini labanaren kontuak. Gero ikusiko dozue.

J. Alkate txoroskilo oreik berotu egin euskuzan garunak.

Alk. Ja, ja, ja. Jaurti edena. Orain irañā darixu. Baña "gaiztoto oi-danari, bilduria jarraitu ta kallia jaurki."

Ald. Zuen agirija badezpadakue da. Asarriaren, goriotugatik ixan litekena da.

Epaik. (Bere kolkoraho.) Ori dok, ori.

Salat. Eztabaidaritik ez. Pernando'ren alderdiak ererzoia dauko. Gizon oreik argibide biarik estautsat baña. Ba-daukadaz beste agiri batzuk Pernando'ren aurka. Ako agertu-menturuenez ugari dodaz agirijak.

Alk. (Braulio'ri) Gero ikusiko guiagu. Azkenian ixango dozak,

kontuak. Amaya ikustera ez aróp...tu.

Z. (Brauli'ri) Ori dok adaria jotia.

B. (Zital) Adaria jo? Ez lucero. ¡A! nik.....

Z. Guiriak egingo-ete daben kestia yauikat.

B. Ago isilik eta ez izan (egiti) arduraṙik.

Epaik. Salatari jauna, beste lekuneko ~~edo~~ testigurik estaukozu?

Salat. Lenguak gora-bera pará. Beste bat dakarketsut. Dakijaina, ikusi ebana argi esango dauna ganera, ekarizbe.
Ona emen, umia. Onetzeten esanak izango dira bekjoko.

Epaik. (Bere kolkorako) Asi'adon daigun.

Idaz. Abaia'tar Gotzon.

Got. Emen nago.

Salat. Zenbat urte?

Gotz. Bederatzi eginak.

Salat. Ikusi ebana zuzen eta garbi esan, guzurik barik.

Got. Gizon orek.....

Salat. Gizon orek zer? Ez bildurtu. Betoz gudari bi. Orain, be, ikaraz? Ez mutiko. Zetan iñarduan eta nun enguan Don Pabio erail ebenian?

B. (Zailinatuta Zromen'eri) Onetzeti ~~[illegible]~~ ondatako igozak.

Gotz. Ardijak jatzo ta etzerantz ninduan.

Salat. Zer ikusi eban?

Got. Sasi-artetik urten eta aurrerantz izan gizon baten kutxulua

sartu eutson. Kutxuluak dirdir egiten eban. (Pernando'ri begira)
Orixe zan auztua sartu eutsona. Orixe. ¡Ene!... onako bildur-
garririk. (Gudarijei elkon dautse.)

Salat. Ez adi ikaratu. Gudarijak jabongo abe.

Got. Orixe berori zan, orixe.

Salat. Ago pishkaten, gizon orek zeozer esan gura dauk-eta.

Got. Ez, ez, itxi egidazu.

Salat. Beste gudari batzuk ona. ¿Orain, be, bildur?

Got. Ez. Dana ba-nua emendik.

Salat. Laster juango az.

Got. Duala ori bestela. (Pernando'ri begira)

Epaik. Eruan egizue, ba, beste aretorra.

Salat. Urrin ointan?

Got. Ez. Fraizian ikusi neban.

Sal. Atzekero ikusi eban gizon lotsagalduko a?

Got. Ez. Igesika etxerra juan ninikan.

Salat. Ezer ezeban entzun?

Got. Zurru-murrua ete-zan be... Norkuk egozan eztakit. Etxera be-
giratzeko baño larrijago nenguan.

Salat. Emen nok jabon ba-daukak; ez bildurtu.

Got. Ba-nua.

Salat. Ez; ago emen oraindiño, bestela txakurto txiperi lo egingo dok.

B. (Alkatiari) Onetxek bai ba-dinuela egija. Orek eztauko, ba,

malkurkerijetik.

Ald. ¡Neuk emongo dauat lotsagalduko siayasori!

Sal. ¿Zer? Urkakeritik eztabela merezi; bestelako kerik gizona erailetan? ~~etasak~~?

Emakumiak ¡Fernando gizajua! Urkatu egingo dabe.

Gizonak ¡Don Pablo zintzua! Erail egin eban.

Epaili. (Idazkarijairi) Beste aitituluerik eztra-dago aurijan erabagi egin biarko dogu. Emingo zenian.... Orain tze da esetuzunak esateko garaya. (Pere kolkorako) Lege-bidez ta, zeuk ezin ixango-ete dot gaiztuatu?

Alk. (Brauli'ri) Odol-beroz egindakuak-gatik ezin legi iñor urkatu, ezta bidezkoa, beintzat. Zelan edo zegatik erail eban jakitia biarezkoa da.

B. ¡Ja, ja, ja. Zer egitejan, ba-ekijan, bai, aurrez ganera.

Pat. (Usduri) Eztau egin olakorik nire semek. Kristaua da nire semia, ba-dau siñesmena ta dana dalakua ixanarien bijotz samurra, be, bai. Nok dazautie nik bana oleto semiaren bijotza?

Z. (Brauli'ri) Aure izer onek zeregin txaratik emongo yauskuzak. ~~Mututuko al-dok.~~ Zegaitik mututu al-dok? yok

Peru. Don Pablo bera be Don Pablo zan eta zeozer ixango eban, bai, euren artian.

B. Zer bana? Zeozer... Zer dala-ta dinozk ori?

Erijak. Urkamendira gizaerailia.

Pat. Olakorik eztau egin nire semiak.

Gi. Agirijak. Surik eztaun lekuan kerik bez.

Pat. Jaunkua'ren Legia erakutsi ta lege oren-arauz azi ta azibe, egin dot.

B. Zuk erakutsi ta bide onak azaldu-zaien....

Pat. "Gizona azi dan lez, kirua irun dan lez."

Epaik. Aren, jaun eta andreak, ezegizu emen beintzat eztabaiderik sortu.

B. (Iremen'eri) Nai genduana lortu guagu. Aurera mutil.

Epaik. (Idazkarijari) Datorela Pernando ta ezetekorik ba'leuka esan daikela. (Bere kolkorako) "Lotsagabeak erijā bere."

V.

Epaik. Onetzek astinduko dauz anabasak. Ezetekorik ba'zendu, esan.

Emak. Parkatu egijozu.

Epaik. Bijozkadei ezin neitijue jaramonik egin. Ez azarerik. ez materik. Epaikarijak eztau olakorik bier.

Pat. Seme, egija esan. Zurenak erijotzen bildurik etzotzak. Erudun ba'intz.... ez ezitu, ire atak beintzat parkatuko dauk ire obena. Ata zararen aurian ezegik gezurrik esan. Egija inostek, garaitza ba-dok, be, bai. Zentzaz izan inok eta zentzo il gura yuat.

Per. Ata, zuk, be, eztaustazu sinesten? Gizeralekat naukozu?

Pat. Jauskoria dok (maiz be) gizona ta ik, be, leben egon ituijari.

Per. Ez, ata; beste barik Don Pabio erailko neban ba? Sekula asarre txidistik geure artian izan ez ta...? Olan baño bijotz figunagua daukat. Nire-bila, nire samia biurtu neta e-bilantzakotzat...... Inor erail baño neure burua galdu nayago neban. Amaren egin neban. Eta erail ninduela en-tzundakuan (egijanian), ama naigabez il ekredin. Neure burua ta amaren bixija gordetiaren erail neban. Zirri orixe sartu eusten ezeragun, demoniño biti. ¡Iñungo ikusi ezpa neuz!.... Orain urkatu egingo nabe. Nire amak nai-gaberik izan ezegijan egin eta..... ¡a ama matia! Bide lapurrá merezituen a..... Don Pabio zen. Ona emen nire zorija. Guraszuen negargarri ta galgarri, senidien lotsari, ta ondamendi, gustijen loira...

Pat. Ba-nekijan; orixe inostan bijotzak. Ala esra ta esan egu-yiek arei.

Aldazk. Arakusiaz Zeleta da Mendibe'tar Pernando.

Per. Emen jaunak.

Ald. Egija dinostazu? (egingo dezuzkuan) Egija dinostazula Jaunkua'ren aur-ian zin dagitezu? (egingo zenduke)

Per. Zin dagit.

Ald. Esan gogor.
Per. Ein dagit.
Ald. Aspegi edo era bitxo berber barik zuzen dinoskeguzula zeri dagikezu?
Per. Ein dagit. Zuzen esango dodaz.
Ald. Zuk erail zenduan Don Pablo? (Zutik Fernando)
Fr. (Brauli'ri) Zer erantzungo ete yaitsok?
Ald. Jira aztai. Zuk erail zenduan?
Per. Bai, bana....
Fr. Ezetz esatia yaukan....
Ald. Ago nasai. Nata-naiez erail biaráz izan eban?
Per. Biartu.... eneriduen egin. Akipetu bai. Gizon'a nire bila ebilan lapurá-edo zala esan eusten.
Ald. Izeban ezagutu ala?
Per. Enentsan antzik emon, samako bategaz betuta etorán-eta.
Ald. Nor zan ezentzijak erail zenduan berez?
Per. Erailda gero ezagutu neban.
Ald. Gizonra sartu eutsuenak ezagutuko zeunkez?
Per. (Etxita bere buruari) Ez. Azeri zarizk eta trebiak ziran. Ytxusi jantzita egozan.
Ald. Abotsa?
Per. Dardar nenguan eta etxate orain gogoratzen.
Ald. Jantzijak? Eskuetan ezer ba-eben? Alkarri ezer esan eutsion?

Don Fabio'k zer esan eban bez?

Per. Jantzi baltzungia eukan. Arpegirik eneutson ondo ikusi. Lepuan eskupetia ekarran. Ikaratu egin nintzuan. "Ikusi ba'naguan ikusi, azeletxo zapladia. Etxuan ixilik aundirik egingo" - inuan aleko gizon areik, Don Fabio'k. Axe zala orezaguna esan eusten lapurrá, neritxon. Sesi-artetik urten eta sestakada bategaz bertan ilda itxi neban. Don Fabio zan.

Ald. Dariaban areik zer esan eutsuen?

Per. (Erdi negarrez) Zagoz ixilik. Bixiko nintzakezuen txingarietan jausi. Nire-alde egingo, daun testigu bat, be, eztauket eta alperikua da dana.

Ald. Eztaukok, beste zer esanik? zer gezurrpetu bez?

Per. Gezurrpetu? Gauza astoz. Ludi onetako epaitzarik ezin'zu-zen ebaki nire autua.

Ald. Beste ezer bez?

Per. Zueri esatekorik, ez beintzat.

Ald. (Fernando'ren belarrira) Urkietu egingo, abe ezer ezpa'dinok.

Per. Urkietu nagike.

Ald. Areri, dakijana esan egijok salatarijari. Egik elegin ito ezadi

Per. Zer bena?

Epaitz. Salatarijak ezer itendu gura ba'leuskijo....

Sal. Ilun eguan ori egin zenduanian?

Per. Ez jauna.

Salat. Ondo ikusten zan?

Per. Bai, alagalan.

Salat. Lenago, be, Don Fabio ezaguna zenduan, ~~edo~~ ausago?

Per. Ezagutu? Adiskidiak giñan. Gizon ona, axe zan ba.

Sal. Eta gero etzenduala ezagutu?

Per. Bildurtija naz ta dardar menguan.

Sal. Edu orétako ikaria? Eta orixe siñestereza. Zuaker. Ez, zagoz, apurtxo baten; amoriu egin eutsuenak etzenduzan ezagutu?

P. Ni orduan eretarrako eniñtzan. Lausotuta nauzkazan begijak. Senian, be, enenguan.

Salat. Orien ikara aundija? Zuzenbidez dabilana norbera dala esatia baño beste siñespiderik ezpa'lego.... Argibiderik eztaukozu?

Per. Orain eztaukat, ba, zoritxarrez.

Sal. Agiri barik zer egiteko gaük?

Pat. Gizonak gizon. Gizonen epaibidiak okerak saritan.

Epaile. Egundo onakorik.

Salat. Zuaz. Agiri bat, bez, alde, aurka, osteíra, gura-aña. Bepekeriz ez, danok dakusunez....

Alk. (Sekretarijuari) Zentelkerijak esaten, besterik etxetxik dak-tari Kelder oreik. Zer dala-ta askatu gura dogula Fernando uste-ete jok oreik? Arópeta sastul oreik mutil gaste ori azalkeriz ta edeskeiz dabilela uste-ete jok?

Sek. (Koipekeri) Zure lobia, gañera.

Alk. Inor erail ez ta gizeeralekat?

Epaik. Salatari jauna, azaldu bekiz berorren erabatijak.

Sal. Bariidazteko asti piska bat gura neuke.

Alk. Keiten aiayo orek astija zetarako baña? Korkonaka dabilan olaria, ez olua, jirudik beste orek.

Sek. Bozik irakiten orietzek dagoz ba.

Epaik. (Salatarija) Gura-aña asti dozu.

Peru. (Patxi'ri) Salatarijairen eskatizunak entzun arte artega nago.

Pat. Zer eskatuko jok ba? Urkatu egingo guiek, auzka, nire semia.

Peru. Lagunx Sabin ori be! Aokada aundijak bota bai, baña....

Pat. Ago ixilik. Zauri gordiñari ziri gitxi.

Sek. (Alkatiari) Lotsa dana galduko ete dozun deritxat. Epaitkari ta lege-gizon meik baño buruagogor ta eurekoyagorik.... Beste bat ba'litz. be,....baña zure lobiari ori.... Zurikerijak gero.... Zaket oreik orenbeste begirune ta adei ibazi daben?

Alk. Burutik eginda edo itxu, dagoz gizon meik.

Sek. Aurripide ta, arazu onetarako zure moduko gizonik ezta. Gizonen barrako zirikilluak zuk baño obeto nok dazauna ba? Autu onetarako berebizikoa zara baña zu.

Ix. Ori gure alkate jaun agurgarija.

B. Bai; ¡Ateko ariostorik! Bitxe jirudik. Eta sekretarijo mengel ori, ba.... Zintzatu dagozan. Lentenago jo goyak eta jo berteke gebilazan..... mantzotu dozak. (Alkatiari) Agur Alkate jauna.

Sek. (Alkatiari) Ezegijozue jaramonik egin baraben oréi.

B. Zure eskatizunak dirá, aiki, biderkuak?

Alk. Lenak, ba, goguen gaukezat eta ziri gitxi gero. Asaŕatu ba 'neitiek asaŕetu; nor-edo-nor biŕinduko guiat.

Zx. ¡Gixona! ¡Ezeorik eztauko-ta txakur amoŕatuen pare.

Alk. ¿Ezeorik eztaukodala? Diabru ariayuak auek eta katu gelabe beste oreik ezpa'zina....

B. Ka? Eskerik asko, Alkate jauna.

Alk. Eskeŕak? ¡Zapo igungaŕijok!

B. Ezeorik ezaren ondorenak. Aŕamustadak, diadaŕak, garraxijek. Ilenian daguean txakur zaŕaren putzak. Mutek ta aro zenbiltzan, ba, lentenago. Eŕijaren-bidez Jaunkuak emondako aguintaritza .... alperik dozu.

Sek. Lotsagaldeko tzaketok...

Zx. Alkatiak saritueko au.

Sek. Sari biaŕik eztot nik. Alkatia ta ni olan beŕo adiskide aundigaguak gara.

B. Oreik dozak igurkijek. Egija diŕuane lotsagaldukua ta biera al-da?

Fr. Iñoren ogija janda bixi dan txaluir gose orek, be, zeresana.

Alk. Neuretzatuko dot erija. "Aktener, be. geyener, bañarenbañez gixajo maltzur oneik oregañez."

Fr. Yzusiko dogu.

B. Erija? Ona dago egin, be.

Alk. Paretuko da.

Pat. Ator pistaten seme. Luzero ezin eutiko zatut onduan. Ator, ba, atarengana.

Per. Zer nai dozu?

Pat Zer nai? Gure kontuak garbitu ta kistau-antzo itteko gertu adi. Ez-dazauk, bai, zer egingo dauen. Gure aldeskiak ferak, be, garbi esan dauk.

Per. Ataren galgariña onako semia.

Pat. Galgari ez lotsari, ene seme. Artu egik nire onetsija. Zintzua ixan az. Eztauko eriurik, Zerujoneko agiorijak! Gixonak ezaren Jaintuak eriuki ixango al-au. Neure aurian autortuko ba'intzake.... Egija esan. beintzat abadiari. Jaintua'ri ezin eintijo guzurik sartu. Abadiaren-bidez Jaintuak berberak ebakiko au, euzen ganera ebakiko, be. Uste onetzat (bakarik) arenidu nagitek. Arkatuko abe, bana eriurik gabe. Ez aut astuko. Zure ereidija ondo irarita yagok nire bijotzean. Ogibidea ta biximodue iri emotiaren amaika lan egin ixan yoat. Ni bixi nazan artian legortiak ekozak ondatuko

La fin tu

ure obi gañian jayoko diran lorak. Nere malkuak legortu arte egunero egingoyuat ure osteréa. Negar malkoz berekotuko yiezat loretuak. Ure utsunia agiri̇ be, agiri ezango dok gurian. Ba-jatorkuek zarkaro zakarak, geruago ta ureago yiegu. Oraintxe biar genduan ure laguntza. Ua, zeme, ua. Ba-dok gure enetsija ta ua. Jutortu adi ta Jaunkuak artu agijela.

Per. Ata, pozik nuz juan, be.

Pat. Ua, ta an ~~ta~~ alkar ikusiko yiegu.

Eparts. (Pere koñkorako) Jaunkuak parkatu dagijela. Iruritk baretko an ketuko ba'eriduekegu ...., guri be parkatu ~~dagiskegula~~ betigu.

(Danei) Itxi egijozue bekian, azken aldi inetan

VI

Lenguak eta abadia.

Abadia; zaŕa ta ulezurija, begi sartuak eta otzanak, begirune apala. Bijok-aundituko gizona, mazala ta matekora. Ondoratu betujo Pernando ta aterrekun bai'kizardu. Josu obendiz jairekun dirudije. Bestiengandik apur bat aldenduta, ostiñguek berbetan dagozanartian kuiku-putxu isil-antzian berengo jardungo dabe. Buru, esku ta abai guztu gaiantkitzuari dagokijonez erakuliko dabez.

B. Zuzen eta antzo-buru polito eginyiak ¿e? Orixe zuan gure egitezuna. Obe antzik emon?

Ir. Aranja az izan, be, i.

G. ~~Jator~~ Betorhigu jatorhuguna, beti auŕera.

Ir. Ori esan.

G. Dedua ta dedu-ostiak gora bera... oleko diruegatik...
zeozer egin leikek. Diru-pilua gute beintzat...

Salat. Lendakari Jauna, eure baimenagaz. Aguri Epaikari ta epai-
kari lagunak. Ao betez testigu gustijak diñuenez Don Pabio
erail ebana Fernando da. Gañerantzeko uskeri batzuk
gora bera danak gauza bat diñue. Naikua esan eta azal-
du neban atzo. Gaur, ostera, Fernando berberak aitortu
dau berak erail ebana.

Abadiak (Fernando'ri) Berotuta zeozer egin zengijan ezentzujala
egin zenduan ausegz? Jaus oriek gara izan, be, gizo-
nok eta edonoz lapraz egiten dogu. Basastuak izan....
fentureteka ~~de~~ erail zenduan, ¿esta?

Fer. Bai Jauna, bai.

Salat. Nai ezebala erail ebala, be, ba-diño, akipetu egin ebala-ta..
amaren bizijaren egin ebala t. a.. Azartu oreik edo orren
antzekuak beste astok be, izan oi-daber.

Abad. ....esan, seme, esan argi ta garbi. Josu eriutzijok
ta ona da-ta parkatuko dautsu.

Fer. Baiñuak estinost oben egin dodanik. Garbi dauko dala-pota
nago, ba, ene arimia. Bideztua neritzon eta orixegatik

egin neban. Pekatux zanik, be, etzatan burueratu. Zeozer esango dautsot Jaunkuari?

Abad. Ondo dago; seme matia. Jentiak etzakik ere bari. Zelatuak be 'litzezak danak? Bekotzari bererik emoten etzakijek gizonak. Ta artegatu baña. Dan-dana dasau Jaunkua'k. Gizonak gaiztetziarien Jaunkua'k berak onetsiko au. Badakik Jaunkua'k zer oba duan. Zeko, be, ba, zertu ta pozik.

Salab. Denak ezagutzen eben Don Fabio. Aren jaikija ta ibilija ezagunak ziran. Burueraginda betuta etoziarien ezaguna a. Beste iñor ez lekua zan.

Per. ...Eneban ezagutu jauna, dardar nenguan.

Sal. Erail eta erail ondoren eskuturá ebagi. Amorru egin eutzenak zelatuak ziran, be, eztakijala? Edu orietako bildurá?

Zaya orietako gizonen artearenik iñok eztauka. Iñok zirikatzeta bere buruz erail eban. Eiduen, de, ba. Amegatik egin ebala! ¡gurutza ori. Beroren burua baño iñorena matiago saskil oriek?

Peru Zegatik ez? Barkatu egin dozu. Gizon ona da ori.

Per. .... amegatik egin neban, axegatik bekaitko. Zeozerik dago. Nire bari ixari dagijanian? Burua ta bizija galduko dau.

Abad. Be-dati ezk eriurik eztoutorena arekl, baña.

71.

Per. Jastada aundijagua.

Salat. Atzo ninotsuena dinotsut gaur be, ta atzo naskatzuena daskatsut. Urkatu egin biar dala. Ainbeste sinteliko... Ikusleak ez bilek josoko –

Ab. Zeruera ua, ceruora seme

Ald. Epaikari ta epaikari-lagunok agur. Eriogie da-ta, estsestu egin biar gendutke. Baña beste gauza bat orain. Ete trankatzekuo gauzia eskuetan darabilgunzu. Gizeraltzeat jo ta atakotzat etsi dau selatari jaunak Pernando ori. Gizon bijok gogorak ~~[illegible]~~ jo dau berez. Gizon ori baña bijoz bigunez ixan da beti. Eulu dautsodaz aginjak ganera. Gizuduna ala eriogie dan ondo ixargitu arte auzipidia lagaz, bertanbera itxi egin biar gendutke. Epaibidiak ondo ta ziatz arakataia biarezkua da. Gaztaña laketza ta irikaur bostkana berez arakalatzen dira sasoia eldutakuan. Auzi au be, denporiagaz berez erabagitza balitke. Uste eztenduzan gauzak euren burua agertaia be, bai. (Beleri-otsa)

Per. Deika dautsodaz. Jaunkua iri men eta-tutu. Nasai ta paketzu. Agur On Aldoni.

Aba. "Aztamakite artetik be, eriubalua bildur barik igaro dua." Agur seme.

Per. Porke egizu nire ama, ori nazala-ta lakio egongo da-ta.

Abad. (Bijotzez) Gizonen kontuak. Eriubaluak urkatzeko ta lapuriak

askatu. ¡A nere Jaungoikua! gizonak gaiztesten daben erukari-
au gorde ta jabon egizu. Bijar goizian, meza santuan, otoi-
egingo jaitsat ere-alde Josu'ri

Epaik. Esekizunik-edo? Zre erantzunaren zain gagozak epaya emoteko

Per. Naiko esan dautsuet len. Urkatu gura bo-zaitudaz, urkatu.

Ama (Jartuaz) Ez... neure semia urkatu? Atxilatu egin eben, ene
semia. Agirirk ez? Neure odola exiriiko dot. (Ondo-ezz egin-
de jausi egiten da) Bizirago — bizirago — soriera

Pat. ¡Andra errukarija! Il egingo jaku

Per. Ez, ondoeza egin jako.

Pat. Orian gorrorik geratu zan-eta.

Alk. Auxe bai ta-dala gaiztakeri gorija.

Pat (Bere emaztiari) Zer gura dozu? Eztabe urkatuko gure Pernan-
do.

Am. Esai bai. Eztot bizi gura.

Pat. Epaikarijak esango dautsu bestela.

Epaik (Bere holkoirako) Ezeri neike iraun eztabaide onetan.

Pat. Gauzak azaldu dira.

Ama. (Senera etorita) Eskerrak Jaungoiko matia.

Epaik. (Bizi ta bulartsu) Jaunak. Zuzen jokatu gura dot. Ba-do-
guz azaldu ta argitu biarreko gauza ilun eta bedarpadakuak
auzi onetan. Naste onen azpijan maltzurkeriren bateuk

ez-ete? Testiguak eurak be, pilitola ibili dira. Arduraz ta kontuz, noz jauzteko. Zuzen dabilena ezta orrenbeste arduraz ibilten. Egunak gora-bera egija egi eragingo da. Etxirarte laga daigun, ba, auzibidian. Ja erulako agartzen yakun Fernando.

B. (Bere amorruari eutsi ezinda) Ez, ez, orretzeko berorek erail eban gure osabea. Geuk ikusi genduan.

Got. (Brauli'ren abotsa dazau) Gizon oneik gure bestoko txabolan duan ikusi neuzan; bijok alkarekin; erropa zarrak eta arpegi ilena euken: auxe bai ondo egin beer

Sal. Nor bana?

Gotz. Orduantxe gebian. Esnia txabolan asteyetan eta anaya ta bijok esne-bila gindoazala. Beste bide batetik juan gintzazan.

Erijak Datorrela anaya, datorrela.

Epaik. (Grizanari) Zuaz ta ekarri egizu.

Got. Arbi-joran diardu etxaspijan.

Fr. Gu? Guk erropa zarrak eta arpegi baltza? Gusurk dinok. Zer dala-ta bana?

Alk. Jantzi dabe erdi-narru, otso arrayenak. Laster jatungo gira gu zuek zinanentz.

B. (Sumindute.) Gu? Gu txabola-onduan? Guk Don Tebio erail

erazo? Alelako burubidia orixe. Lobak osabeari bizija ken-
du?... gure ingilerik onenari... Gezurra, gezurra.

Per. (Konturatuta) Bai, netzek dira. Oraintxe ezagutu dodaz. Oneti...
... Don Pabio'ren lobak...?

Baratanji. Epaikari jauna, Don Pabio zanaren paper artian auxe
idoro dot. (Ingi bat damotso)

Epaik. Ekaridazu. (Branli'k kentzeko alegineak egiten dauz. Ira-
kurriaz) "Agur nire lobok: Zuen lotsagaldutakerijakaren
asarre nok. Zuen bide-txarok laga ta nire esanei men
egiteko asmorik eztaukozu, ausagu. Eki, igande goxean
barriztatuko dot lengo azken-nai edo testamentua. Len
zuentzat ixentatuta nauzkozan euren eta irurogei mila laur-
lekuen zain ez egon alperik. Amaika aldiz solku onak
emon ixan deutsuedaz baña alperik ixan da. Agur da-
gitzu, ba, zuen osaba Pabio'k." Ori ori zegatik bizija ken-
du gura zeuntsen osabeari. Jatorrik asi-ta, biziago; azkoz baña

Per. (Bere amarenganuntz eginaz) Ama, ama, enabe urkatuko.

Ama. Seme, ator ona, altzarian bizitko gozak.

Pab. Jaunkua bai, beti erukiorr ta eskuzabal. Amagatik egin
eban, baña amaren-bidez gaurkatu au.

Alk. "Bariuko arian sari begijetara negarrak." Ori, konpen zital

demoniñuok. Egin oraiñ iritā baie. Zuur urkaketakotan zen-
biltzan..... zeuek urkatuko zatuge. Ni katu epelen bat
moitekatakotan zengozan.....

Sete. Etzenduen ezaguten gure altxate jauña.

Epaik. Egi ta zuzen dabilanari, iri gitxi, egija / naguzi beti. Gaizto-
to oi-danari, bildurrā jarraiki ta kallia jaurki. Zeuen
egizuez presondegira diru apurbat gatik euren osabia
erail eben madarikatuok.

Erijak. Espetxera ez, urkamendira, urkamendira beriala.

Epaik. (Patxi besarkatuz) Bete egin dot, oratiño, be, emonda-
ko berbia. Bidez bete, be. Parkatu.

Pat. Zintzua ta zuzena az izan, be, Sebin ene semiori.

(Arkoyala astiro jasten da)

Primer cuadro.

Despedida de Sabin y Braiska.

2º

Braulio y Pacorro con el comité anarquista deliberando sobre el comunicado de Dn Fabio.

3º

Dn Fabio, Alcalde, Secretario, Sabin, Braiska etc y el orden público

4º

Muerte de Dn Fabio

Primer cuadro.

Despedida de Sabin y su esposa de la casa de Braiska.

2º

Dn. Fabio. Alcalde. Secretario etc deliberando sobre el orden público.

3º

Braulio y Pacorro comunican al comité Anarquista la carta de Dn Fabio.

4º

Muerte de Dn Fabio.

A

M D

G

B M

V